

Biblicum

– tidskrift för biblisk tro och forskning

- Hannas lovsång
- Jesu Bergspredikan IV
- Hedberg och Rosenius
- Profeten Jesajas bok, del 9
- Översättningen av Jesaja 1:18

Nr 4 2011 Årg. 75

INNEHÅLL

Redaktionellt	145
Hannas lovsång (1 Sam. 2:1-10). Stefan Hedkvist	147
Jesu Bergspredikan IV. Egil Edvardsen	153
Hedberg och Rosenius. Ola Österbacka	164
Profeten Jesajas bok, del 9. SE	174
<i>Frågor och svar</i>	182
<i>Utblick över samtiden</i>	184
<i>Litteratur</i>	188
<i>Gåvoredovisning</i>	193

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Stefan Hedkvist

Redaktör: Seth Erlandsson

Redaktionskommitté: Seth Erlandsson, Stefan Hedkvist, Alvar Svenson,
Egil Edvardsen, Kjell Petter Bakken.

Tidskriften utkommer med fyra nummer per år.

Prenumerationspris: 250 svenska kr (stud. 150 kr)

Prenumeranter i Norge: 290 norska kr (stud. 200 NOK)

Prenumeranter i Danmark: 270 danska kr (stud. 190 DKK)

Prenumeranter i Finland och övriga Europa betalar 36 euro (stud. 25 EUR)

Våra portokostnader för fyra nummer (som är inkluderat i pren.priset) är f.n.:
prenumeranter inom Sverige 20 kronor, prenumeranter utanför Sverige 96
kronor.

Sverige: Bankgiro 251-4701

Norge: DnB NOR 7877.08.15400

Finland: SAMPO 800017-70843747

Tidskriftens expedition:

Ingvar Adriansson, Släntvägen 10, S-331 35 Värnamo

E-mail: biblicum@bredband.net

Redaktionens adress:

Seth Erlandsson, Vitmåragatan 9 B, S-722 26 Västerås

E-mail: seth.erlandsson@tele2.se

Glöm inte anmäla adressändring till expeditionen!

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

4/2011

Redaktionellt

Ytterligare en årgång, den 75:e, fullbordas i och med detta nummer. Man kunde kanske tycka att 75 årgångar av *artiklar om Bibeln och biblisk tro* är nog. Kan det vara meningsfullt att fortsätta med denna tidskrift och ägna så mycket tid och kraft åt Bibeln? Det anser vi. Bibeln är ”böckernas bok” och Kristus är Bibelns kärna och stjärna. Vi är övertygade om att den har livsavgörande betydelse för oss och för alla människor. Utan Bibeln kan vi genom skapelsen förstå att det finns en oändligt stor Skapare och att vi alla en dag ska göra räkenskap för vår förvaltning. ”Ända från världens skapelse ses och uppfattas hans osynliga egenskaper, hans eviga makt och gudomliga natur genom de verk som han har skapat” (Rom. 1:20). Men bara genom Bibeln lär vi känna det glada budskapet om Jesus Kristus och hans frälsningsgärning för oss, den enda vägen till Gud och evig salighet.

Bibeln är en så rik källa att ösa ur och innehåller så viktig undervisning av tröst, lära, varning och förmaning, att vi inte kan sluta att dricka ur livets källa. ”Med fröjd ska ni ösa vatten ur frälsningens källor”, skriver Jesaja (12:3). Vi vill arbeta för att flera ska upptäcka vilken källa med levande vatten Bibeln är. Arbetet för biblisk tro får därför inte upphöra. David Hedegårds kamp för biblisk tro fick en fortsättning 1972, då tidskriften bytte namn från ”För biblisk tro” till ”Biblicum – tidskrift för biblisk tro och forskning”. Vi som nu arbetar med denna tidskrift kanske inte orkar så länge till. Men vi hoppas att Bibelns undervisning som vi försöker förmedla ska bli så kär och viktig för nya krafter, att arbetet för biblisk tro aldrig avstannar.

Okunnighet om vad Bibeln lär tycks breda ut sig alltmer vilket bereder

väg för förvanskningar av de bibliska sanningarna. Det är i grunden inget nytt. Avfallet från Gud har en smittande och genomsyrande effekt likt cancer och surdeg. Redan Jeremia konstaterade som Herrens mun: "De har övergivit mig, källan med det levande vattnet, och gjort sig usla brunnar som inte håller vatten" (2:13). Behovet av en tidskrift för biblisk tro är sålunda mycket stort. Vi vädjar därför om hjälp att sprida vår tidskrift till nya läsare, och GLÖM INTE ATT SJÄLVA FÖRNYA ER PRENUMERATION! Observera att vi inte längre använder oss av något plusgiro. *Använd vårt bankgiro 251-4701.* Prenumerationspriset förblir oförändrat trots ökade kostnader.

I detta nummers utblickar över samtiden ges några exempel på vilka problem och skador som uppstår när sekulariseringen tar överhanden och biblisk tro lyser med sin frånvaro. En bok som påtalar allvaret med att glömma Bibelns lära om livets dubbla utgång uppmärksammas under avdelningen "litteratur". Det brukar sägas att Dagens Nyheter avskaffade helvetet i början av 1900-talet, men är det sant eller hela sanningen? Har inte många kyrkor bidragit väl så mycket till detta avskaffande genom att inte undervisa bibliskt om frälsningen och faran av att gå förlorad?

Vad kan vara viktigare än en rätt undervisning om människans enda hopp inför evigheten och enda väg till evig lycka? En sådan undervisning går hand i hand med ett avslöjande av falska förhoppningar och frälsningsvägar. Det framgår tydligt av artiklarna om Jesu Bergspredikan och Jesajas undervisning i samband med hotet från den assyriska världsmakten. När Jesus undervisar om sitt eviga rike och syndernas förlåtelse av nåd allena, då har hans evangelium om den oförtjänta förlåtelsen makt att skapa en sinnesändring gentemot Gud och ett nytt, förlåtande sinnelag gentemot medmänniskor. Och vem kan tydligare än Jesaja avslöja människans synd och lyfta fram Guds övernaturliga och oförtjänta frälsning när allt hopp tycks vara ute? I detta nummer får vi också möjlighet att bättre förstå Hannas lovsång och stämma in i den.

För 200 år sedan föddes Fredrik Gabriel Hedberg. Han levde mellan 1811 och 1893. Därför finns det anledning av införa en artikel om Hedberg. Att närmare lära känna hans kamp för biblisk tro och hans förhållande till Carl Olof Rosenius är lärorikt. Hur ska det rena evangeliet enligt Bibeln förkunnas och hur kan förvanskningar av evangeliet se ut? Det är frågor som var centrala för Hedberg. Läs och begrundat.

Vi vill tillönska alla våra läsare *ett välsignat frande av Herrens advent (ankomst), en god jul och ett gott nytt nådens år från Herren.*

Red.

Hannas lovsång (1 Sam. 2:1-10)

av Stefan Hedkvist

Bakgrund

En man som hette Elkana hade två hustrur, Peninna och Hanna. Elkana kallas i 1 Samuelsboken för en efraimit eftersom han bodde i Efraims bergsbygd. Men egentligen var han av Levi släkt och därför behöver vi inte bli förvånade när vi senare i 1 Samuelsboken läser att Samuel frambar offer. Det var prästens uppgift att frambara offer och Samuel var av prästerlig släkt. Hur som helst så var Hanna ofruktsam men Peninna fick barn. Familjen brukade varje år ge sig iväg till Silo för att tillbe och offra åt HERREN Sebaot. HERRENS tabernakel, arken och offeraltaret stod fortfarande i Silo i slutet av Domartiden. Men högtiden som skulle vara en *glädjehögtid* blev inte till glädje för Hanna. Peninna var elak mot henne och för att göra henne upprörd retades hon med Hanna därför att hon var ofruktsam.

Vid den högtid som det berättas om i första kapitlet var Hanna så sorgsen att hon bara grät och inte ville äta något. Hon gick till HERRENS tempel och började be till HERREN under häftig gråt. Hon bad länge, hennes läppar rörde sig men inget ljud kom eftersom hon bad i sitt hjärta. Hon bad HERREN om en son och lovade att ge honom tillbaka till HERREN för att han skulle bli HERRENS tjänare under hela sitt liv. Prästen Eli satt på sin stol vid dörren och iakttog henne när hon bad. Han trodde att hon var full när han såg att läpparna rörde sig men inget ljud kom. Han körde henne därifrån med orden: *”Hur länge ska du bära dig åt som en drucken. Se till att ruset går av dig.”* Då sa hon att hon inte druckit vin utan av sin stora sorg och smärta talat så länge till Gud. Eli svarade: *”Gå i frid och må Israels Gud ge dig vad du har bett honom om.”* Hanna blev en tid därefter havande och födde en son som hon gav namnet Samuel (= ”bönhörd av Gud”).

Därefter följde inte Hanna med till Silo under några års tid, tills pojken blivit avvand. Mödrarna ammade mycket länge på den tiden och

barnen var relativt väl skyddade under denna period. Tiden för avvänjningen var däremot kritisk och dödligheten var stor då barnen skulle övergå till att äta enbart vanlig mat. Israel var antagligen det folk som hade dåtidens bästa hälsa tack vare alla renhetslagarna, men rent vatten var en bristvara och mathygienen ändå inte på samma nivå som idag. Det var en stor lättnad för föräldrarna då barnet klarat avvänjningen. Samuel var kanske fem eller sex år gammal när Hanna åter gick med till högtiden i Silo för att frambära det offer som var föreskrivet för det löfte som hon avgett. Då fördes också pojken fram till Eli för att han skulle stanna vid HERRENS hus och tjäna Herren. Det var vid detta tillfälle Hanna bad den bön som återfinns i 1 Sam. 2:1-10.

Sorgen ersätts av glädje över Herrens frälsning

I denna bön ser vi inte ett spår av den sorg och smärta som Hanna kände då hon bad i templet förra gången. Hon börjar sin bön med att säga: *"Mitt hjärta fröjdar sig i HERREN..."* och *"jag gläder mig i din frälsning"*. Därför är det riktigt att kalla denna bön en lovsång. Hon tackade Herren för det bönesvar hon fått, och inte bara det, hon tackar för frälsningen Gud ger genom Messias, Konungen.

Hon var inte som många människor som vänder sig till HERREN då de har det svårt men som sedan glömmer att tacka honom. Det är många som vänder sig till Herren i nöd men som sedan glömmer att tacka Herren för hans hjälp och frälsning, kanske de flesta. Tänk på berättelsen om hur Jesus botade de tio spetälska. De ropade till Kristus i sin nöd: *"Jesus, Mästare, förbarma dig över oss!"* Jesus sa då att de skulle gå och visa sig för prästerna. Medan de var på väg blev de rena. Men bara en av tio vände tillbaka för att prisa Gud. De nio vände inte tillbaka fast också de blev bönhörda och botade. Och till Guds folks skam sägs det att han som vände tillbaka för att prisa Gud var en främling, en samarit. Det understryker hur nödvändigt det är att Guds folk blir påmint om att tacka Herren för hans välgärningar. David påminner oss om detta i Ps 103: *Lova HERREN, min själ, och glöm inte alla hans välgärningar...* Men Hanna hade inte glömt hans välgärningar. Hon tackade Herren med denna lovsång när hon återigen kom till HERRENS hus.

Guds egenskaper och gudomliga gärningar

Hanna prisade Gud som *ödmjucar den högmodige och upphöjer den ringe*. Jesus lär att "var och en som upphöjer sig ska bli förödmjukad men den

som ödmjucar sig ska bli upphöjd”. Hannas bön lyfter fram Guds egenskaper och hur Gud använder dem. Han regerar i allmakt över allting så att han ödmjucar den högmodige och upphöjer den ringe.

Hanna hade god kunskap om Guds egenskaper och hur han använder dem:

Ingen är helig som HERREN och ingen finns som han. Han vet allt och hos honom vägs gärningarna. Han har makt att döma över alla människor. Han har makt att döda och göra levande. Han för ner i dödsriket och upp därifrån. Han har skapat hela världen och uppehåller den. Han ska en dag krossa alla fiender och döma jordens ändar. Han är barmhärtig mot sina fromma och bevarar och upphöjer dem. Han har sänt Messias, Konungen, till vår frälsning och lagt allt i hans hand.

Alla dessa egenskaper och gudomliga gärningar är en varning till de högmodiga. Förskräckelse borde gripa dem som talar fräcka ord och strider mot Herren. Men samma egenskaper och gärningar är en stor tröst för alla som tror. Det är en stor tröst eftersom vi vet att Gud regerar i sin makt över allting till vårt bästa. Hanna lär oss i sin lovsång att det är så HERREN använder sin makt.

Kanske tänkte Hanna på sin medtävlerska Peninna när hon bad: ”Den ofruktsamma föder sju barn men den som fick många söner tynar bort.” Men sammanhanget i lovsången visar att detta bara är exempel på hur Gud använder sin makt. Han använder sin makt för att ödmjuka och upphöja. Han regerar över allting till vårt bästa.

Gud regerar på det sättet att samma egenskaper som förskräcker och krossar hans fiender blir till frälsning för hans fromma. Med samma gudomliga makt som han ödmjucar de högmodiga, upphöjer han de ringa och låter dem ärva härlighetens tron. Samma allvetande som ser vad som finns i de högmodigas hjärtan, känner också de troendes sorger. Samma makt som krossar dem som strider mot Herren, bevarar Guds folk.

Hur man uppfattar Hannas bön beror alltså på vem som läser den. Om en högmodig människa som skryter över sin egen förmåga läser dessa ord, så borde han med all rätt bli förskräckt över att höra att Herren vet allt och hos honom vägs gärningarna. Den som förtröstar på sin rikedom och tror att han är säker bara därför att han har mycket pengar borde bli förskräckt över att höra att Herren har makt att göra fattig, ja, att döda och föra ner i dödsriket. De som strider mot Herren borde med rätta bli förskräckta över att höra att Herren krossar dem som strider mot honom och har makt att döma jordens ändar.

Men de som förtröstar på Herren blir glada över att höra att Gud använder denna makt till deras bästa. De stapplande rustar han med kraft. Han reser den ringe ur stoftet och lyfter upp den fattige för att sätta honom bland furstar. Ja, han låter honom ära härlighetens tron. Sina frommas fötter bevarar han.

Hannas bön lär oss att förtrösta på Guds makt. Samma makt som förskräcker de ogudaktiga är en tröst för oss eftersom han använder denna makt till vårt bästa. Suveränt råder han över himmel och jord, nationer och riken, och enskilda människors öden, för att bevara våra steg och låta oss ära härlighetens tron.

Bibelns bildspråk

Hanns bön innehåller en mängd bilder. Ibland är Bibelns bildspråk lätt att förstå. Andra bilder är mer otillgängliga. En bild som vi inte så omedelbart förstår är när Hanna säger: "Mitt horn är upphöjt genom HERREN." *Vad syftar hornet på?* Det måste man vara en van bibelläsare för att förstå. Denna bild förekommer på många ställen i Gamla testamentet. Daniel fick i sina syner se djur med horn. Djuren symboliserade riken och deras horn var dessa rikens styrka, eller deras kungars makt. Liknande bilder finns också i Uppenbarelseboken. Hornet symboliserar i dessa bilder *styrka och makt*. Men hornet kan också symbolisera något annat. Den som var hotad av straff men som grep tag i altarets horn blev skonad. Hornet är alltså *också en symbol för frälsning*. När Hanna säger "Mitt horn är upphöjt i HERREN", innebär det att Herren är hennes styrka och frälsning. Hon säger här samma sak som hon säger i slutet av lovsången med andra ord: "Sina frommas fötter bevarar han men de ogudaktiga tystas i mörkret, ty av egen kraft är ingen stark." Det här är en beaktelse av att Herren var hennes starkhet och frälsning.

I sig själv var Hanna inte stark och hon visste det så väl. Inte heller kunde hon hjälpa sig själv. Hon kunde inte få barn och när hon blev retad kunde hon inte försvara sig och få slut på det hela. Så svag var hon att hon bara grät och slutade äta. Men hon gjorde som alla svaga människor som tror kan och ska göra. Hon vände sig i bön till HERREN och han svarade henne. Han gjorde henne fruktsam och tog bort hennes sorg och ersatte den med fröjd. Det är därför hon säger: Mitt horn är upphöjt i HERREN. Herren var hennes starkhet och frälsning.

I oss själva är vi människor svaga och ganska maktlösa och hjälplösa. Inte heller kan vi åstadkomma vår egen frälsning. Därför ska vi vända

oss till Herren. I vår svaghet hjälper han oss med sin makt. Han skänker oss frälsning som vi inte kan förtjäna. Han får oss att utbrista: ”Herren är min starkhet, han har blivit mig till frälsning.” För allt detta bör vi tacka honom så som Hanna gör.

Hannas bön ger eko i Nya Testamentet. Marias lovsång är som en återklang av Hannas bön. Hannas och Marias böner har stora likheter. Höjdpunkten i Marias lovsång är hänvisningen till Guds löfte till Abraham om att sända en Frälsare för alla folk på jorden. På samma sätt är höjdpunkten i Hannas lovsång hänvisningen till Messias. Hon avslutar bönen med dessa ord: *”HERREN dömer jordens ändar och ger makt åt sin konung. Han upphöjer sin smordes horn.”*

Frälsningen genom Messias

Här är något verkligt intressant. ”Den smorde” heter på hebreiska ”Messias” och på grekiska ”Kristus”. Det här är första gången i Gamla testamentet som det talas om konungen som HERRENS smorde, dvs. Messias. Vad Hanna säger är att Gud har insatt en speciell kung som han gett all makt. Det är Messias eller Kristus. Återigen använder Hanna bildspråket med hornet: [HERREN] upphöjer sin smordes horn, dvs. hos Messias finns styrka och frälsning.

När vi hör dessa ord så går tankarna till Jesu ord i Nya Testamentet. Till Pilatus sa Jesus: ”Du säger själv att jag är en kung. Därtill är jag född.” Till lärjungarna sa han: ”Jag har fått all makt i himlen och på jorden. Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar!” Apostlarna gick därför ut och förkunnade: ”Hos ingen annan finns frälsningen. Inte heller finns det under himlen något annat namn, som givits åt människor, genom vilket vi blir frälsta.” Allt detta är innefattat i Hannas ord då hon säger: [HERREN] *ger makt åt sin konung. Han upphöjer sin smordes horn.*”

Frälsningen genom Messias, Konungen, ska också vara det främsta föremålet för vår lovsång. Jesus Kristus är Guds största gåva till oss. Visst är det lätt att känna samhörighet med Hanna fast hon levde för mer än tretusen år sedan. Det kan finnas saker i våra liv som är föremål för stor sorg, saker som vi inte kan göra så mycket åt. Inte heller har vi så många möjligheter att försvara oss om någon är ute efter att göra oss upprörda och sorgsna. Det gör ont i hjärtat och ibland är vi så sorgsna över det som sker att vi likt Hanna gråter och inte vill äta. Vad finns det för hjälp för oss svaga människor? Då ska vi komma ihåg att Gud hör

de troendes böner och svarar. Vi ska påminna oss om Guds egenskaper och gärningar. Gud vet allt och hos honom vägs gärningarna. Han ödmjucar och han upphöjer. Han regerar över allting till vårt bästa. Sina frommas steg bevarar han. Och framför allt ska vi tacka honom för att han berett oss frälsning i Messias, Konungen.

TIPS PÅ JULKLAPPAR

till mycket förmånliga priser!

Bibeln i bilder – från skapelsen till urkyrkan. 376 sidor 85 kr

Luthers lilla katekes med förklaringar av David P. Kuske.

Ny reviderad upplaga. 384 sidor 175 kr

S. Erlandsson, Den lutherska bekännelsen i Sverige 40 kr

S.W. Becker, Guds dårskap. 191 sidor 100 kr

P.E. Eickmann, Guds väldiga gärningar 75 kr

Ola Österbacka, Hoppets bekännelse 100 kr

Anders Gärdeborn, Intelligent skapelsetro (ny utökad uppl.) 200 kr

Anders Gärdeborn, I begynnelsen. Litet format, 32 sidor.

Lämplig för gratisutdelning. 10 kr

S. Erlandsson, Världshistoriens första dagar 50 kr

S. Erlandsson, Guds Ord och bibelkritiken..... 100 kr

S. Erlandsson, Förutsättningslös bibelforskning?..... 40 kr

Kan beställas från

BIBLICUMS FÖRLAG

Släntvägen 10, 331 35 Värnamo

E-mail: biblicum@bredband.net

Jesu Bergspredikan IV

(forts. Från Biblicum 3/2011, s. 120-129)

av Egil Edvardsen

Ära från människor, ära från Gud – Matt. 6:1-4

I kapitel 5 har Jesus visat att fariseernas och de skriftlärdas rättfärdighet inte är god nog. Han har med konkreta exempel visat att det inte är nog med en yttre laguppfyllelse, utan Gud kräver en fullkomlig rättfärdighet.

Medan kapitel 5 handlade om att avslöja fariseernas felaktiga *förhållningssätt*, vill Jesus i kapitel 6 rikta fokus på deras falska *fromhet*. Fariseerna var hela tiden upptagna med att få ära från människor. Därför var det viktigt för dem att visa upp sin fromhet ”inför ögonen på folk för att människor ska se dem” (vers 1, se också Matt. 23:5-7).

De som önskar få ära och berömmelse från människor för sina gärningar, får ingen lön hos vår himmelske Far. Den ära de får av människor blir den enda ära de får. ”*De har fått ut sin lön*” (vers 2). Men Gud belönar goda gärningar som är gjorda utan tanke på lön (se Matt. 25:31-46). Gärningar som är gjorda i tro på Gud behagar honom (Hebr. 11:6).

Om vi gjorde allt som Gud har befallt oss att göra, måste vi likväl bekänna att vi bara är ovärdiga syndare (Luk. 17:10) och att vi bara gjort det som Gud hade rätt att förvänta sig av oss. Så oavsett vilken lön eller välsignelse Gud ger oss, är det uttryck för hans nåd och oförtjänta kärlek. Ingenting av det vi gör för Gud och vår nästa kan tjäna som betalning för frälsningen, för Kristus har redan betalat allt genom sitt offer (Hebr. 9:12).

Jesus säger att vi ska akta oss för att ”*utföra goda gärningar*” för att bli sedd av människor. Egentligen står det att vi ska akta oss för att ”*göra rättfärdigheten*” inför ögonen på människor. I detta kapitel kommer han in på tre sådana former av rättfärdighetsgärningar: att *ge till de fat-*

tiga (vers 2-4), *att be* (vers 5-15) och *att fasta* (vers 16-18). Alla dessa tre ting kan göras med avsikt att få ära från människor. Men Gud vill att allt vi gör ska komma från ett hjärta som älskar honom.

När vi ger till de fattiga ska vi inte göra det för att få ära från människor. Jesus klargör vad han menar när han säger att inte ens vår vänstra hand ska veta vad den högra gör (vers 3). Och han säger att vi ska ge vår gåva ”*i det fördolda*” (vers 4). Det står självklart inte i konflikt med det han tidigare har sagt i Bergspredikan: ”På samma sätt ska ert ljus lysa för människorna, så att de ser era goda gärningar” (5:16). I 5:16 handlar det om att människor ska se ljuset från vår kristna livsföring, inte för att vi ska få beröm av dem utan för att de ska dras till ljuset och själva komma till tro på honom som är ljuset. Men här i 6:3-4 riktar Jesus fokus på den motivering vi har för att göra goda gärningar. Den rätta motiveringen för allt vi gör är att det ska tjäna till Guds ära (1 Kor. 10:31).

Paulus skriver: ”Om jag delade ut allt vad jag ägde och om jag offrade min kropp till att brännas, men inte hade kärlek, så skulle jag ingenting vinna” (1 Kor. 13:3). Om vi ger utan kärlek, blir det inte till gagn för oss. Vi ser alltså i Bergspredikan att Jesus ser bakom människans fromma utsida och ända in i hjärtat.

Jesus undervisar om rätt bön – Matt. 6:5-8

Här undervisar Jesus de troende om bönen. Först säger han hur vi *inte* ska be (vers 5,7 och 8). Därefter visar han oss vad en rätt bön består av genom att lära lärjungarna Fader vår.

På nytt riktar Jesus fokus på den falska fromhet som fariseerna och de skriftlärdade visade. Också när de skulle be steg de fram i synagogan eller i gathörnen så att alla kunde se dem. Jesus kallar dem för hycklare, på grekiska *hypokritai*. En *hypokritai* var i klassisk grekiska namnet på en skådespelare. Fariseerna var ”skådespelare”. De spelade en annan än den de själva var. De tog på sig fromma masker. Så försökte de göra sig så uppmärksammade som möjligt. I Luk.18:11-12 finner vi ett bra exempel på en sådan fariseisk bön som Jesus här varnar för.

Eftersom fariseerna var upptagna av att få ära från människor och inte ge Gud äran, hade de redan fått sin lön. De fick det som de var ute efter, människors beröm – ingenting mer (vers 5).

I stället för att bruka bönen till att göra reklam för sin egen religiösa fromhet ska vi uppföra oss helt annorlunda när vi ber. ”*När du ber ska du gå in i din kammare och stänga din dörr och be till din Far i det för-*

dolda”, säger Jesus (vers 6). Vår himmelske Far är inte beroende av att vi ber till honom synligt och offentligt. Han ”är i det fördolda”, dvs. han är osynligt närvarande överallt där en kristen ber.

Betyder det Jesus säger här att en kristen aldrig ska be offentligt? Det gör det självklart inte. Vi läser om de första kristna att de troget kom samman både för att höra Guds ord, fira nattvard och be (Apg. 2:42). Och Jesus uppmanade de troende att be tillsammans i hans namn (Matt. 18:19-20). Tänk också på att templet kallas ”ett bödens hus” (Matt. 21:13).

Till en kristen som samtalar med Gud i sin kammare ger Jesus följande löfte: ”*Din Far som ser i det fördolda ska belöna dig*” (vers 6). Vår himmelske Far ser vad som döljer sig i våra hjärtan. Det behagar honom att vi vänder oss till honom i bön. För honom är bönen hos en troende en god gärning som kommer från ett troende hjärta. Liksom han riktigt och nådigt belönar alla goda gärningar, gör han det också med alla de böner som riktas till honom i Jesu namn.

Förutom att varna för att be i avsikt att bli uppmärksammad av människor varnar Jesus för ett annat missbruk av bönen. Han hänvisar till hedningarna som rabblar upp många ord för att göra intryck på Gud. ”*De tror att de ska bli bönhörda för sina många ords skull*”, säger han (vers 7). Vi kan tänka på Baalsprofeternas långa böner ”från morgonen ända till middagen” (1 Kung 18:26) eller de många böner som katolikerna ber med hjälp av rosenkransen. Se också Pred. 5:1.

Vi ska inte vara som dem som tror att de måste rabbla långa böner för att bli hörda av Gud. ”*Er Far vet vad ni behöver, innan ni ber honom om det*”, säger Jesus (vers 8). Vi ber till vår Far. Han är inte en känslolös och fientlig Gud långt där uppe som inte bryr sig om oss. Han är vår käre Far som tycker om att vi ber till honom. Vi behöver inte heller ge honom en detaljerad beskrivning av vad vi behöver. Han är ju vår Gud som vet allting.

Fader vår – Matt. 6:9-13

”*Så ska ni be*”, säger Jesus. I de föregående verserna har han sagt hur vi *inte* ska be. Här följer den positiva sidan av hans undervisning. Han lär oss den korta men heltäckande bön som vi kallar ”Fader vår” eller ”Herrens bön”, dvs. den bön Herren själv har gett oss. Den visar oss hur vi ska be och vad vi ska be om.

När Jesus säger: ”*Så ska ni be*”, betyder inte det att vi inte kan be

andra böner än Fader vår. I Ef. 6:18 kommer aposteln Paulus med en allmän uppmaning om ”ständig åkallan och bön” och uthållig bön för alla de heliga, och i Fil. 4:6 skriver han: ”Låt Gud i allt få veta era önsknin­gar genom åkallan och bön med tacksägelse.” Vi kan också tänka på alla bönerna i Psaltaren som har ett rikt och mycket varierat innehåll. Men när vi ber Fader vår kan vi i alla fall vara säkra på att vi ber en bön som är efter Guds vilja (1 Joh. 5:14-15). Att be böner som Fader vår, bönerna i Psaltaren eller andra böner som vi finner i Skriften kan aldrig vara galet. Det är inte heller så att böner fritt ur hjärtat är frommare och ett tecken på att man är en mer levande kristen än den som bara ber skrivna böner.

De sju bönerna i Fader vår är allomfattande. I de tre första ber vi om andliga välsignelser, i den fjärde ber vi om jordiska välsignelser och i de tre sista ber vi om att bli räddade från allt slags ont till kropp och själ. I tilltalsorden och den avslutande lovprisningen uttrycker vi vår fasta tro på vår allsmåktige och nådige Gud och Far.

”Fader vår som är i himlen!”

Varje ord i Fader vår är viktigt och har en stor betydelse. Inte minst gäller det tilltalsorden. Han som vi ber till är vår Far. Det betyder att vi är hans barn, för bara den som är ett Guds barn kan kalla Gud sin ”Far”.

Han som vi ber till är *vår* Far. Vi ber tillsammans med alla troende i hela den kristna kyrkan på jorden. Fader vår kan bara bes av dem som genom tron har blivit Guds barn, men därmed är den samtidigt en bön som kan bes av *alla* troende. Det finns ingen troende som inte kan be Fader vår. Även om de troende kan vara skilda från varandra på grund av olikheter i läran och befinna sig i olika kyrkosamfund runt om i världen, ber varenda troende tillsammans med hela den kristna kyrkan på jorden, den osynliga kyrkan, när han eller hon säger ”Fader *vår* ...”

Vi ber till vår Far *”som är i himlen”*. Med dessa ord bekänner vi vår tro på den allsmåktige Guden (jfr Ps. 115:3: ”Vår Gud är i himlen, han gör allt han vill”). Jesus lär oss med andra ord att han som vi ber till är den Allsmåktige som har makt att ge oss allting efter sin goda vilja. Ingenting av det vi ber om är omöjligt för honom.

”Helgat varde ditt namn” eller *”Låt ditt namn helgas”*

Ordet ”namn” betyder inte bara de ord som vi brukar när vi hänvisar till vår Gud, t.ex. Fader, Skapare, Son, Frälsare, Helig Ande, den Allsmåk-

tige etc. Med Guds namn menas allt det som Gud har uppenbarat om sig själv. Gud har framför allt uppenbarat sig i sitt Ord. Därför kan vi säga att med Guds namn menas Guds ord. Guds ord talar om för oss vem Gud är.

Själva kärnan i Guds uppenbarelse av sig själv i Skriften är Kristus (Joh. 12:45; 14:9) och evangeliet om den nåd som han har visat oss i sin Son, Jesus Kristus (Joh. 1:14; 2 Kor. 4:4).

Hur helgas Guds namn? Det sker när vi tror och lyder hans ord. Luther skriver i förklaringen till den här bönen i Lilla Katekesen: ”Guds namn är heligt i sig självt, men vi ber i denna bön att det ska helgas också bland oss. *Hur helgas Guds namn bland oss?* När Guds ord lärs rent och klart, och när vi som Guds barn lever ett helgat liv i enlighet med det.” Om vi inte lär och lever enligt Guds ord, då vanhelgar vi Guds namn, säger Luther.

”Tillkomme ditt rike” eller ”Låt ditt rike komma”

Guds rike är Guds regering, styrelse och herradöme. Ordet ”rike” beskriver en aktivitet och inte bara ett tillstånd. Gud härskar i människors hjärtan när de genom den helige Ande kommer till tro på Kristus som sin Frälsare. Och den helige Ande för människor till en frälsande tro bara genom evangeliet i ord och sakrament (Joh. 18:37; 3:5). Vidare driver den helige Ande de troende till att leva ett liv i Kristi tjänst. Guds rike är med andra ord inte ett världsligt rike utan ett andligt rike (jfr Rom. 14:17; Joh. 18:36; Luk. 17:20-21).

Luther frågar i Lilla Katekesen: ”När sker det?”, dvs. när kommer Guds rike? Och han svarar: ”Det sker när vår himmelske Far ger oss sin helige Ande, så att vi genom hans nåd tror på hans heliga ord och lever gudfruktigt här på jorden och för evigt i himlen.”

Av Luthers förklaring ser vi att denna bön också sträcker sig in i evigheten. Kristi rike börjar i vårt liv här på jorden, men dess fullkomliga uppfyllelse sker först i det eviga härlighetsriket som vi ser fram emot (Matt. 25:34). Vi kan därför också säga att i denna bön ber vi om Kristi snara återkomst (jfr Upp. 22:20).

”Ske din vilja, såsom i himmelen, så också på jorden” eller ”Låt din vilja ske på jorden som i himlen”

När vi talar om Guds vilja i Fader vår, är det först och främst hans vilja när det gäller vår frälsning (Joh. 6:40; 1 Tim. 2:4). Luther uttrycker

detta perfekt när han i förklaringen till denna bön talar om ”Guds goda och nådiga vilja”. Vi talar alltså inte här om Guds vilja när det gäller att sända solsken och regn etc., eller hans vilja när det gäller att döma den otroende världen.

Guds goda och nådiga vilja, som är att människor ska komma till tro och bli frälsta, sker när evangeliet blir förkunnat (Mark. 16:15; Matt. 28:28-20). Därför ber vi i denna bön att hans vilja ska ske också bland oss, dvs. att också vi och alla människor ska komma till tro, bli bevarade i tron och leva som kristna i världen. Därför ber vi i denna bön att Gud ska bryta och förhindra ”alla onda planer och avsikter som inte tillåter att vi håller hans namn heligt och att hans rike kommer” (Lilla Katekesen). Motståndaren djävulen, världen och vårt kött vill inte att Guds vilja ska ske (1 Petr. 5:8; 1 Joh. 2:15-16; Rom. 8:7-8). Men i Fader vår ber vi om att dessa fienders vilja inte ska segra.

Gud har bara *en* vilja. Det är inte så att han vill en sak en dag och något helt annat en annan dag. Gud slits inte mellan två motstridiga viljor. Hans vilja är fullkomlig. Men när vi utifrån Skriften likväl skiljer mellan hans vilja att frälsa och hans vilja att döma, är detta ett uttryck för hur hans eniga, fullkomliga vilja uppenbarar sig för oss. Vårt lilla huvud kan inte fatta den obegränsade, fullkomliga Guden. Men vi kan gripa om *hans goda och nådiga vilja*, så som den kommer till uttryck i Jesus Kristus och hans frälsningsverk, och det är nog för oss.

I Getsemane bad Jesus till sin Far: ”Min Far, om det är möjligt, låt denna kalk gå ifrån mig. Men inte som jag vill utan som du vill” (Matt. 26:39). Detta är en påminnelse om att vi inte ska be till Gud och vänta oss att han bara vill ge oss behagliga, sorglösa och smärtfria dagar. Vi bör säga som Job: ”Om vi tar emot det goda av Gud, ska vi då inte också ta emot det onda?” (Job 2:10).

Orden ”... *som i himlen*” betyder att Guds vilja alltid sker fullkomligt i himlen. Där finns det inga fiender som hindrar honom att utföra sin vilja. Guds heliga änglar gör alltid det han vill (Ps. 103:20). Vi ber med andra ord i denna bön att Guds vilja ska ske lika fullkomligt hos oss som den sker i himlen.

”Vårt dagliga bröd giv oss idag” (ordagrant ”*Ge oss idag vårt bröd, dagsbehovet*”)

De tre första bönerna handlar direkt om Gud: hans namn, hans rike och hans vilja. I denna bön handlar det om oss och vårt liv här på jorden.

Vi bär fram till honom som är vår nådige Far alla våra dagliga, jordiska behov.

Vad menas med ”vårt dagliga bröd”? Av Luthers förklaring till den fjärde bönen ser vi att dagligt bröd är vårt dagsbehov, *allt* vi behöver till vårt livsuppehälle som ”mat och dryck, kläder, hus och hem, pengar och ägodelar, gudfruktig make eller maka, gudfruktiga barn, rätttrådiga myndigheter och goda samhällsförhållanden, bra väder, fred, hälsa, gott rykte, goda vänner och trogna grannar”.

Det kan verka som en onödig repetition när vi varje dag ber Gud om att ge oss ”dagligt” bröd (vårt dagsbehov) ”idag”. Men genom denna bön vill Jesus lära oss att varken tänka tillbaka på gårdagen i besvikelse över att vi inte fick nog eller inte fick det vi önskat, eller att tänka framåt mot morgondagen i bekymmer för om vi ska klara oss. Vi ber kort och gott Gud om att ge oss vårt dagsbehov och samtidigt lägger vi allt i hans händer och litar på att han verkligen kan och vill ge oss allt vi behöver (jfr Luk. 11:3: ”Ge oss *var dag* vårt dagliga bröd.” Läs också Matt 6:25-34; 1 Petr. 5:7; Jak. 4:13-15).

Då Israels folk vandrade omkring i öknen gav Gud dem varje dag det de behövde för sitt uppehälle. Han lät det regna manna från himlen, och varje morgon skulle folket samla så mycket manna som de behövde för den dagen. De skulle inte samla in mer än en dags behov. Om de samlade mer för att försäkra sig om att ha något också för nästa dag, kom det mask i brödet och det blev oätligt (2 Mos. 16:13-20). Varje dag skulle de lita på att Herren sörjde för deras dagsbehov, det dagliga brödet.

”Förlåt oss våra skulder, såsom också vi förlåter dem som står i skuld till oss” Här brukar Jesus ett ord för att förlåta som ordagrant betyder ”sända bort, sända ifrån sig”. När Gud förlåter vår skuld, sänder han den bort från sina ögon och sitt sinne på ett sådant sätt att han inte tänker på den mera (Jer. 31:34). Han sänder bort våra synder ”så långt som öster är från väster” (Ps. 103:12). Han kastar dem bakom sin rygg (Jes. 38:17) ”i havets djup” (Mik. 7:19).

Om Gud inte förlät oss våra synder, skulle vi vara tvungna att stå till svars för varenda synd. Och vi skulle vara tvungna att ta konsekvenserna av våra synder, nämligen den eviga fördömsen och döden (Rom. 6:23). När Gud förlåter synd, gör han det inte utan orsak. Det finns två orsaker till Guds syndaförlåtelse. Den ena orsaken är Guds nåd och

barmhärtighet (Ps. 51:3), den andra är Kristi ställföreträdande gottgörelse för alla våra synder (Rom. 3:24).

Liknelsen om den obarmhärtige tjänaren i Matt. 18:23-35 är en illustration till det vi ber om i denna bön. Tjänaren hade fått efterskänkt av sin herre en skuld på 10 000 talenter, dvs. en obetalbar skuld (en talent motsvarade 6000 denarer, och en denar var en vanlig dagslön för en arbetare på Jesu tid). Men han ville inte själv efterskänka sin egen medtjänare en liten skuld på 100 denarer. Paulus skriver: ”Var goda och barmhärtiga mot varandra och förlåt varandra, liksom Gud i Kristus har förlåtit er” (Ef. 4:32).

”Inled oss inte i frestelse”

För att vi inte ska missförstå denna bön, inleder Luther sin förklaring med orden: ”Gud frestar ingen till synd ...” Gud är absolut helig. Det betyder att han varken kan eller vill leda eller fresta någon till synd. Jakob skriver: ”Ingen som frestas ska säga: Det är Gud som frestar mig. För Gud festas inte av det onda och frestar inte heller någon” (Jak. 1:13). Frestelserna kommer från djävulen (1 Mos. 3:1-6; 1 Tess. 3:5), vårt eget syndiga begär (Jak. 1:14-15; 1 Tim. 6:9-10) och den otroende världen (Ef. 2:2-3).

Vad är det vi kan bli frestade till av dessa fiender? Luther säger i sin förklaring till denna bön: ”Vi ber i denna bön att Gud ska skydda och bevara oss, så att djävulen, världen och vår egen syndiga natur inte bedrar oss eller vilseleder oss till en falsk tro, förtvivlan eller andra svåra synder. Om vi drabbas av sådana frestelser, är det vår bön att vi inte ska falla utan till sist övervinna och behålla segern.”

Eftersom vi är barn till vår himmelske Far ber vi inte med en falsk trygghetskänsla. Vi är inte högmodiga så att vi säger: ”Jag styr mitt eget öde. Jag kan själv bestämma över mitt liv.” Vi inser vår egen svaghet och förstår vilka fiender vi har att göra med. En kristen inser att ”Anden är villig, men köttet är svagt”. Därför följer vi Jesu uppmaning: ”Håll er vakna och be, så att ni inte kommer i frestelse!” (Matt. 26:41). Vi ber ödmjukt till vår himmelske Far att han ska leda oss genom livet och styra det som sker med oss så, att vi inte ger efter för frestelser. När vi ber honom om hjälp, bekänner vi samtidigt två saker: 1) Vår himmelske Far vill inte låta oss bli frestade mer än vi kan klara av (1 Kor. 10:13). 2) Han vill ge oss kraft till att övervinna frestelser som han låter komma över oss (Hebr. 2:18).

”Utan fräls oss från det onda”

En del översättningar (bl.a. Svenska Folkbibeln) har: ”Fräls oss från den onde”, något som är möjligt utifrån den grekiska grundtexten. Men det blir i sak ingen skillnad om vi översätter ”det onda” eller ”den onde”. *Det onda* är allt det som den onde förorsakar. Sedan de första människorna hade gett efter för den ondes frestelser, blev de drabbade av allt det onda (1 Mos. 3:16-19 och 23-24). När vi ber vår himmelske Far om att bli räddade från det onda, ber vi samtidigt att han ska rädda oss från honom som förorsakar allt det onda.

Luther skriver i förklaringen till denna bön: ”Vi ber i denna bön att vår Far i himlen ska frälsa oss från allt ont som hotar kropp och själ, egendom och rykte, och när vår sista stund kommer ge oss ett saligt slut och av nåd ta oss från denna sorgens värld till sig i himlen.”

En kristen blir också påverkad av det onda i världen. Ett bra exempel på det är Job som förlorade så gott som allt. Han förlorade sina barn, hela sin boskap, sina vänner och allt han ägde. Han förlorade också sin hälsa (Job 1:13-19; 2:7; 19:13-20). Allt det onda som en kristen får genomgå är en ständig påminnelse om att vi fortsatt lever i den här världen som är i den ondes våld. Samtidigt är det en tröst för oss att veta att när vi lider ont här i världen följer vi bara i Kristi fotspår (1 Petr. 2:21; Apg. 14:22).

Vad gör Gud med det onda i världen? Ofta hindrar han det onda, så att det inte drabbar de troende (Ps. 91:10), eller ger han de troende kraft att bära det onda som drabbar dem (2 Kor. 4:17; 1 Petr. 5:10). Många gånger gör Gud så att det onda vändes till något gott för de troende (Rom. 8:28). Till slut ska han fullständigt befria oss från allt det onda i världen (2 Tim. 4:18; Upp. 21:3-4).

Också i denna bön uttrycker vi vår svaghet, och vi bekänner att vi inte själva kan övervinna det onda. Vi gör som psalmisten som säger: ”Om inte HERREN var min hjälp skulle min själ snart bo i det tysta. När jag säger: Min fot vacklar, då är din nåd mitt stöd, HERRE. När mitt inre är fullt av bekymmer, då gläder din tröst min själ” (Ps. 94:17-19).

”Ty riket är ditt och makten och äran i evighet. Amen”

Denna avslutande lovprisning finns inte i de äldsta handskrifterna till Matteusevangeliet. Det är möjligt att den lagts till vid senare avskrifter. Den påminner om 1 Krön. 29:11 och 2 Tim. 4:18. Hur som helst är

den i full harmoni med Bibeln och Fader vår i övrigt. Dessa ord påminner oss om att Gud, som har all makt i himmel och på jord, har makt att höra våra böner och han förtjänar att nu och i all evighet få all ära.

Luther skriver i sin förklaring att ”det betyder att jag kan lita på att vår himmelske Far gärna tar emot och hör dessa böner, eftersom han själv har befallt oss att be så här och lovat att höra oss. Amen, det betyder: Det är sant och visst, så ska det bli.”

Förlåtelse – Matt. 6:14-15

I vers 14 och 15 syftar Jesus helt tydligt tillbaka på den femte bönen i Fader vår (vers 12). Vi påpekade i vår genomgång av den femte bönen att Jesus förknippar vår förlåtelse av andra med Guds förlåtelse av oss. Vi ska förlåta så som Gud har förlåtit oss i Kristus (Ef. 4:32).

Att Jesus upprepar och understryker detta visar hur viktigt det är. Vers 14 och 15 kan gärna ses som en understrykning av hela Fader vår. I Fader vår talar vi hela tiden i pluralis: ”vår” och ”oss”. Vi säger inte ”min” och ”mig”. Vi ber tillsammans med alla andra troende. Vi är alla Guds barn i samma familj, för vi tror på samma Frälsare. Det grundläggande elementet hos den troende, det som förenar oss, är tron på att Gud har förlåtit oss våra synder för Kristi skull. Att vi är förlåtna syndare är kärnan i vår tro.

Om vi vägrar förlåta andra den orätt de har gjort mot oss, ställer vi oss själva utanför Guds familj. Då kan vi inte öppet och ärligt be ”Fader vår” (”vår Far”) och säga ”Förlåt oss våra skulder”. Om vi vägrar att förlåta andra, kan vi inte heller förvänta oss att Gud ska förlåta oss.

Den rätta fastan – Matt. 6:16-18

I detta avsnitt kommer Jesus in på den tredje av de ”rättfärdighetsgärningar” som han inledde detta kapitel med (se kommentaren till Matt. 6:1-5).

Som ett yttre uttryck för ånger och sorg över synden var fasta förevskriven i Mose lag *en* gång om året på den stora försoningsdagen (3 Mos. 16:29; 23:27; jfr Apg. 27:9). Senare lade man till flera fastedagar. Dessa dagar skulle brukas för avhållsamhet och bön. Särskilt efter att folket upplevt förskräckliga ting skulle de fasta. Därför fastade man t.ex. på årsdagen av templets förstörelse (jfr Sak. 7:3). Det kunde också förekomma extraordinära fastor som t.ex. i förbindelse med en epidemi eller hungersnöd (Joel 1:14; 2:12) eller när man i sin nöd ropade till Gud

om hjälp då man stod inför en stark fiende (2 Krön. 20:3). I synnerhet efter den babyloniska fångenskapen blev fasta vanligare. Det blev också vanligare med privat fasta.

Fariseerna gjorde fastan till en permanent del av den fromhet som lagen föreskrev. De fastade två dagar i veckan (Luk. 18:12), den andra och femte dagen, till minne av att Mose steg upp på Sinai berg på en torsdag och steg ner igen på en måndag. Fariseerna fastade däremot inte på nymånadsdagen och sabbatsdagen.

Den fasta som Jesus talar om i dessa verser är den privata fastan, inte den fasta som genomfördes på den stora försoningsdagen.

Jesus lär oss att om vi fastar, ska vi inte göra det för att bli sedda av människor och få uppmärksamhet från dem, utan vi ska göra det för Gud. Det betyder att om vi fastar ska syftet vara att det gagnar vårt andliga liv på så sätt att vi får mer tid till bön och bibelläsning. Men vi behöver inte nämna det för någon. Martin Luther säger i sin lilla katekes att några kristna kan ha nytta av att fasta som en förberedelse för nattvarden. Men detta gör dem inte till värdiga nattvardsgäster. Det är bara den som tror att han i nattvarden får Kristi sanna kropp och blod under bröd och vin, givet och utgjutet för honom till syndernas förlåtelse, som är förberedd för och värdig att komma till nattvardsbordet.

Hedberg och Rosenius

av Ola Österbacka

1 Bakgrund

I år har det förflutit 200 år sedan Fredrik Gabriel Hedberg föddes (1811–1893). Han blev ledaren för en av 1800-talets väckelserörelser i Finland, den evangeliska rörelsen, som år 1873 organiserades i Lutherska Evangelieföreningen. År 1922 delades den på språklig grund i en finsk och en svensk förening.

Den här artikeln sammanställdes ursprungligen som inledning för ett samtal kring relationerna mellan Hedberg och hans samtida Carl Olof Rosenius och publicerades i tidningen Logos nr 3/2004. Föreliggande text är en bearbetning av denna artikel. Det viktigaste faktaunderlaget är hämtat från tre vetenskapliga verk: W.A. Schmidts Hedbergbiografi, Ernst Newmans undersökning om ”Hedbergianismen” i Sverige och Ingvar Dahlbackas artikel ”Hedberg och Evangelisten” i SLEF:s samlingsbok till hundraårsminnet av Hedbergs död.

Särskilt under tidigare decennier fanns ett livligt predikantutbyte mellan Bibeltrogna Vänner (BV, sedermera ELM-BV) och Svenska lutherska evangelieföreningen. De rosenianska traditionerna i Sverige och övriga skandinaviska länder har kännetecknen som långt motsvarar den evangeliska rörelsen i Finland, där denna artikels författare har sitt andliga hemvist. Det finns dock även tydliga skillnader. Ställvis känner vi igen den rosenianska förkunnelsen som identisk med den hedbergiska traditionen, men ibland studsar vi till och upplever ovanligare uttrycksätt och infallsvinklar. I viss utsträckning bär den rosenianska förkunnelsen prägel av ett pietistiskt inflytande som inte är lika påtaglig i hedbergianismen.

Kontakterna mellan de nordiska väckelserörelserna, däribland hedbergianismen och rosenianismen, utvecklades på ett nytt sätt genom den serie av nordiska konferenser som inleddes i mars 2004. I diskussionerna nämndes att det är nyttigt med en andlig korsbefruktnings mellan olika

traditioner. Den som deltagit i verksamhet på olika håll har noterat att predikningarna kan vara väldigt varierande.

2 Hedbergs förhållande till Rosenius

När vi nu granskar relationerna mellan de båda väckelseledarna Hedberg och Rosenius börjar vi med Hedbergs strid med pietisterna. Vi ska alltså först dra samman några iakttagelser från 1800-talets mitt och ett halvsekel framåt, och slutligen låta några aktuella frågor växa fram.

Hedberg föddes 1811 i Brahestad och studerade teologi på 1830-talet. Han var alltså samtida med Runeberg, Snellman m. fl. Han var tvåspråkig och tjänstgjorde som präst både på finska och svenska orter. Bland annat var han verksam på Replot en kort tid. Här kan vi inte närmare gå in på hans olika livsskeden.

Fram till början av 1840-talet var Hedberg övertygad pietist och hamnade därför också på en straffkommendering till Uleåborg som fängelsepräst (1840–1842). Vid den tiden var han hårt ansatt av syndanöd och kämpade för trovisshet. Han upprätthöll goda relationer till den originelle pietistledaren Paavo Ruotsalainen och till pietistprästerna Lagus och Malmberg. Det blev emellertid en häftig konfrontation mellan dem år 1843 och några år därefter, när Hedberg offentligt börjat förkunna sitt nyvunna ljus i evangeliet. Hedberg bestred att den av synd oroadе människan skulle tvingas bida efter tron i sitt hjärta, och visade på Skriftens vittnesbörd som man genast får ta emot och tro.

Brytningen mellan Hedberg och pietismen blev avgörande för fortsättningen. Den evangeliska rörelsen kom att bli en egen fåra i det finländska kyrkliga livet, i motsats till Sverige och övriga nordiska länder, där pietismen blandats upp av evangeliska strömningar. Det är typiskt att den tidning som Rosenius utgav på den här tiden hette ”Pietisten”, även om den inte representerade någon sådan pietism som Hedberg bekämpade. Mellan Rosenius och Hedberg utvecklades en mycket livlig korrespondens, och Rosenius kunde rentav beteckna Hedberg som en ”Luther i miniatyr”. Likväl fanns det en viss skillnad mellan de båda.

Det som skilde Hedberg från Rosenius var framför allt att den senare i viss mån ägnade sig åt ”grävande i det mänskliga hjärtats fördärv och elände”, som Hedberg såg på det. Rosenius hade haft inflytelser från metodismen. Hedberg betonade det objektiva utanför människan som grund för ett omfattande av den frälsande nåden, och var starkare än Rosenius dragen till Luther.

En redogörelse för Hedbergs besök i Stockholm 1846, dit han blev inbjuden av Rosenius, föreligger i hans brev till föräldrarna. Här beskriver han Rosenius och hans anhängare på följande sätt (Schmidt, 160):

”Så fann jag nu, vid min resa till Stockholm, att större delen af de talrika själar, som der höra och hålla sig till Rosenius, woro förut bekanta med Evangelio, och äfven nu hörde det med glädje och fröjd. Men voro de ock, såsom man kunde förmoda, befastade i trone på Christum, rotade och grundade i sanningens ord? – Härtill måste jag (så ogera jag än ville det) swara *Nej!* Hwarföre woro de icke det? – Jo, saken war den, att just han, som först förkunnat för dem det lifgifvande Evangelium, gjorde det icke mer rent och klart. Han wille, och tycktes wäl göra det äfven nu; men likväl förde han själarne mer till att se på sig sjelfva, än att se på Jesum allena, och Honom höra.”

Senare återkommer Hedberg till liknande tankar (Schmidt, 162f):

”Roslin och jag funno stundom hans anda mera tung, eller att han mera wille gräfva i det menckliga hjertats förderf och elände, – som han alldeles makalöst och mesterligt kunde framhålla, – än helt wända sina och sina åhörars blickar till Honom allena, som oss af Gudi gifven är till visdom, rättfärdighet, helgelse och förlossning. – – – Han predikade evangelium alldeles förträffligt. Men icke alltid.”

Rosenius såg risker för antinomism, eller åtminstone tendenser till hyperevangelism, i Hedbergs förkunnelse. Hedberg hänvisade konsekvent till det yttre ordet och sakramenten och ville predika evangeliet i tid och otid. Däremot hade Hedberg ingenting emot ett känsloliv som en följd av tron. Det ser vi många exempel på i hans sångdiktning. Han är starkt präglad av brudmystiken, något som Leif Erikson påvisat (Erikson, 81).

Ett exempel på spänningen mellan Rosenius och Hedberg var den artikel som Hedberg skrev för Pietisten med titeln ”Christus är salighetens väg och ordning”. Den innehöll en skarp vidräkning med pietismen, och den allmänna rättfärdiggörelsen genom Kristus betonades. Artikeln ledde till att Rosenius i följande nummer tvingades lämna en ”Förklaring”. Han antyder att det fanns uttryck i Hedbergs artikel, som kunde uppfattas som äventyrliga, och han fann det ovanligt, att Hedberg använde ordet ”rättfärdiggörelse” i stället för ”försoning”. Samtidigt försvarar han ändå Hedbergs undervisning och ger den en tolkning som stämmer överens med hans egen. (Schmidt, 130f)

I Ingvar Dahlbackas artikel om ”Evangelisten”, en tidning som Hedberg grundade och utgav i Sverige under ett par år, 1849–1850, beskrivs

Hedberg som allt mer polemisk och lutherskt läromedveten. Redan namnet säger att tidningen har en viss udd mot Rosenius. De båda var goda vänner, men det fanns en spänning mellan dem. Newman skriver att Hedberg gled över till en hyperlutheranism och hyperevangelism. Hedbergs främsta sympatisörer i Sverige var bröderna Per och Gustaf Palmqvist, som skötte om utgivningen av Evangelisten. Senare övergick de till baptismen likt Anders Wiberg, som skötte redaktörskapet för Evangelisten året efter Hedberg.

Det var inte bara i motsättning till pietismen som Hedberg var radikal på denna tid. Han tog också ställning för de norrländska separatisterna, som på grund av läroupplösningen i de nya kyrkliga böckerna drog sig undan kyrklig gemenskap och började fira nattvard på egen hand. Tyvärr blev utvecklingen den, att dessa separatister genom sitt avståndstagande från den kyrkliga nattvarden också började ta avstånd från barndopet, och de övergick senare till baptismen, något som måste ha varit en stor sorg för Hedberg. Den sista polemiska skriften han skrev riktade han mot baptisterna 1854. Sedan upphörde hans offentliga lärostrider.

Dahlbacka citerar ur Evangelisten som exempel på Hedbergs nit för den lutherska läran: ”Därföre måste det blifwa rumor och buller utaf, hwar Evangelium och Christi bekännelse är; ty det stöter all ting för hufwudet, som icke är ödmjukadt och af rätta arten.” (Dahlbacka, 65) – ”Christus tege hellre, och predikade platt intet, än att Han skulle lemna werlden ostraffad i sitt wäsende.” (66)

3 Några drag i Hedbergs lära

Det är omöjligt att i ett kort studium presentera ens en grov översikt över Hedbergs lära, och därför måste vi nöja oss med vissa läropunkter. Jag skall därför låta några citat ur ett sändebrev av Hedberg från 1869 utgöra bakgrunden (Schmidt, 311–318). (I Sändebudet nr 10/2004 ingår en moderniserad version.)

1. **Det allmänna syndafördärvet.** ”Från Adam hade synd och död kommit öfver allt menniskokött. Vi voro genom synden ohjelpligt förtappade.”

2. **Frälsningen i Kristus.** ”Då sände Gud *sin Son i syndeligt köttets lik-nelse.*” ... ”Emedan Han äfven har menskokött och blod, var såsom en af oss, så kunde icke heller Han undgå döden och fördömelse-domen, som redan allt ifrån Adams synd hvilat *öfver allt menskokött*, därför äfven öfver denne, i sig sjelf oskyldige, syndfrie. ... Denna människa var *Gud*

sjelf, Gud och meniska i en och samma person. Gudomen var väl liksom undangömd, fördold, när Han led i vårt stad och ställe; men knapt hade Han dött, så blef det uppenbart, att döden och domen hade nu träffat *Gud sjelf* i vårt ställe.”

3. Den allmänna rättfärdiggörelsen. ”Straxt på tredje dagen uppstod denne Jesus till evigt lif, fullkomligt frikänd från all synd, och *befanns vara den eviga Rättfärdigheten sjelf*, ja sjelfvaste *Guds rättfärdighet.*” ... ”Ty likasom hela den menskliga naturen är så fallen i Adam, att äfven den Rättfärdigaste af alla hans efterkommande, bärande hela sitt släktes gemensamma synd, *nödgats gå i dödens fördömelse ohjelpigen*; så är nu hela det i synd fallna släktet just derigenom upprättadt, från all synd rättfärdigadt, från död och fördömelse förlossadt.” ... ”Märk! Detta skedde, då vi ännu *’döde vorom i synderna’* och gäller alltså om *hela det i synd fallna, förtappade människosläktet*, som låg af sig sjelft i dödens och djefvulens våld. Halleluja!”

4. Den personliga trostilläggnelsen. ”Men på det allt detta skall ha sin *fullkomliga, verkliga tillämpning på oss en och hvar*; så måste ock vi genom Dopet och tron ingå i Kristo eller tillegna oss honom. ... Ty annars – om vi försake Honom, så gå vi miste om allt, hvad vi kunnat hafva i Honom; och hvar och en som i otro drager sig undan Jesum, han undandrager sig *’till förtappelse’* Hebr. 10: 39. ... Men detta allt, ja denne samme Jesus Kristus sjelf, för oss död och uppstånden, vill nu jemvel af oss *anammas*, hos och af oss tillegnas; på det att föreningen må bli *ömsesidig*, och vi verkligen måtte hafva *vår del* uti Honom, och icke genom otron gå i mistning deraf. Bruden måste ju också gifva Brudgummen sitt *hjärtligena ’ja’-ord.*”

5. Helgelsen. ”Men detta är ingalunda för *synda-köttet* något gladt budskap (änskönt mången så torde drömma). Ty när vi troende taga del i Jesu Kristi pina, död och uppståndelse, så begynner den uppståndne Frälsarens *ande* äfven i oss *döda det syndiga köttet*, på det vi så måtte förblifva i Kristi lif. Så varder nu den gamle Adam i oss dödadt genom en *’dagelig ånger och bättring’* (såsom det med rätta heter i Lutheri lilla kateches). Men här menas ingen *sjelfgjord ånger*, ingen *sjelf-verkad bättring*, utan en ånger och bättring i *Herrans Jesu namn*, som allena *Guds ande* i de troende verkar. ... Alltså, likasom den rätta, Evangeliska ångern uppkommer af Jesu lidandes och döds delaktighet, och består i det ständiga misshaget och den gudeliga sorgen, som alla Kristtroigna bära i hjertat, med afseende å sig sjelfva, sådana de af Adam eller i köttet äro; alledeles

så uppkommer också den enda sanna bättringen eller förnyelsen, – ingalunda af våra egna föresatser, ej heller af Lagens bud och förordningar (tvärtom! Rom. 7: v. 9–13), – utan endast och allenast af den för oss uppståndne Frälsarens anda och lif.”

6. Förmaningsordet. ”Derföre är den kristliga bättringen eller förnyelsen alldeles *icke något tungt eller trälaktigt arbete*, såsom den egna bättringen under lagen är det (hvilken städse på nytt kullkastas af synden), utan är *den i Kristo försonade och frigjorda själens nya lifs yttring af Jesu Kristi andas inneboende verkan*; ehuru den visserligen, emedan vi bo i det syndiga köttet, måste genom den Evangeliska förmaningens ord *alltid på nytt väckas och framkallas till lifs*, såsom vi ock se, att Herrans Apostlar i alla sina sändebref oförtrutet förmana de troende, *vid Guds barmhärthighet och i Jesu Kristi andas kraft*, till att fullborda helgelsen i Guds räddhåga.”

7. Anden och Ordet. ”Evangelium är icke blott en ny *lära*, ett nytt *ord*, utan detsamma är tillika *anda och lif* för dem, som det troende anamma. Genom Evangelii predikan utgjuter sig Guds nåd, Guds frid och Guds kärlek i de troendes hjertan. Derföre kallas det ock med rätta ett *lifsens ord*, ett ord, *som andan gifver och gör lefvande*; hvaremot all annan bättrings lära, ja sjelfva Guds heliga lag allenast yrkar och fordrar, hotar och straffar, – men aldrig gifver det den fordrar, – och kallad just derföre en *bokstaf, som dödar*.

8. Trons kamp. ”Den gamla menniskan, det onda köttet står oss alltid emot, gör oss tröga till det goda, benägna till det onda; och dessutom begagnar sig den listige djefvulen af denna vår svaghet, söker att förmörka tron och utsläcka andan i oss, samt att sedan fånga oss i de köttsliga begärelserna och denna världens fåfänga väsende. ... Derföre se vi ock, att de helige Herrans Apostlar så flitigt och hjertligt förmana alla kristtroigna själar, att kämpa en god trones kamp intill ändan; att fly de köttsliga begärelser, som strida emot själen, att dagligen afkläda den gamla menniskan ... Denna förmaning måste äfven vi, ja, just i synnerhet vi, som lefve i dessa yttersta tider, då satans vrede är stor, af hjertat akta uppå; vara vaksamme i tron, och väpna oss dagligen med alla andens vapen emot satans listiga anlopp.”

4 Hedbergs protest och Härmämötet 1895

För att ytterligare belysa Hedbergs lärosyn och hur den följdes upp bland hans anhängare måste vi också säga några ord om hans så kallade

protest. Den skrev han 1884 som ett överläggningsämne för Evangeliföreningens årsmöte, men den publicerades inte förrän efter hans död.

Redan när Hedberg började förkunna sin nya trosuppfattning uppstod avarter. Då Wellenius installerades som kaplan i Suoniemi den 7 januari 1844 predikades först ett fritt, olagbundet evangelium med hänvisning till Luther. Men sedan förglömde man sig något, heter det i en rapport. ”Man sjöng allt annat än andliga sånger, ehuru av anständigt innehåll, man drack toddy, ehuru icke så mycket att någon skulle ha varit berusad, och till och med vågade man dansa en och annan liten, munter polska mellan verserna.” (Schmidt, 111)

Hedberg sörjde över detta, som kom att bli ett vapen i hans pietistiska motståndares händer. Senare uppkom tendenser till antinomism, ett förkastande av lagen i den kristnes liv, vilket Hedberg starkt bekämpade.

Tord Carlström ger en utförlig skildring av Hedbergs kamp mot antinomismen i ”Trons rättfärdighet”, där också protesten återges. Det överläggningsämne, som Hedberg ber årsmötet ta ställning till, framställs med skärpa:

Är det rätt, samt med Kristi och Hans Apostlars lärosätt öfwerensstämmande, att framställa Evangelium på sådant sätt: ”att alla döpta människor försäkras wara saliga genom Kristus, ehwad de tror på Honom eller icke”? – Eller månne icke twärtom ett sådant lärosätt är att i grunden förfalska Kristi Evangelium! då Han sjelf uttryckligen betygat: ”Den der Tror och blifwer döpt, han skall warda salig; men (Nb.) den der icke tror, han skall warda fördömd.” (Mark. 16:16); och icke allenast det, utan jemwäl hafver anbefallt, att ”i Hans namn bör predikas bättring”, (som ju betyder sinnesändring=metanoia) och syndernas förlåtelse ibland all folk.

Att man inte behandlade protesten på årsmötet, utan först på kvällen i en mindre grupp, och inte heller publicerade den i Sändebudet, är ett bevis på att saken var känslig.

Lauri Koskenniemi berättar om motsättningar mellan Hedberg och Johannes Bäck, som just det året blev överombudsman i Evangeliföreningen och redaktör för Sändebudet efter Hedbergs svärson Ludwig Wennerström. Denne hade tänkt publicera en artikel av tysken Max Frommels, i vilken allvarliga förmaningsord riktas till de troende, men artikeln censurerades av Bäck.

Den 19 juni 1884 sammanträffade Hedberg av en händelse med Bäck i Viborg, och då hade Bäck uppgett att förmaningsorden skulle

vara skadliga för Guds folk på grund av deras lagiskhet. Det här upprörde Hedberg starkt. (Koskenniemi, 106f, Carlström s. 42f)

Först 10 år efteråt publicerades protesten på finska av Johannes Granö i Kirkollisia Sanomia. På svenska publicerades den 1896, bland annat i Ludwig Wennerströms Hedbergbiografi 1896.

En dragning mot antinomism, eller åtminstone en hyperevangelisk lära, fanns åtminstone hos Johannes Bäck och några predikanter. Om detta skulle det sedan stå en hård strid i Härmä den 12 september 1895. Där samlades omkring 3 000 personer, och man debatterade i 17 timmar! Huvudfrågan var uttrycket ”hela världens salighet” (”koko maailman autuus”) tillika med köttsheligheten hos de kristna.

Man brukar tala om tre fronter i debatten: *högern*, som bestod av kyrkliga präster, *centern* som utgjordes av Evangeliföreningens ledning, och *vänstern*, som i huvudsak representerades av några lekmanaförkunnare men också av någon enstaka präst.

Om man renodlar kan man säga, att högern motsatte sig uttrycket hela världens salighet och läran om köttets helighet, medan vänstern lärde så. Centern sade ja till världens salighet men nej till köttsheligheten. (Carlström, 48)

Att följderna av mötet sedan blev att högern utträdde ur Evangeliföreningen kan ganska långt tillskrivas centerns, alltså i praktiken föreningens lednings, ovilja att vidta åtgärder mot vänstern. Styrelsen hade vid sitt första sammanträde efter Härmämötet antagit ett uttalande mot antinomisterna, men det blev inte publicerat.

5 Hedberg och Rosenius – en aktuell jämförelse

Vilka beröringspunkter har dessa händelser med vår tid?

Det finns säkert många aspekter, som vi kunde granska ingående och länge. Vi kan nu endast lyfta fram några få punkter.

(1) *Den rosenianska väckelsen har inte befunnit sig i någon så markant stridssituation* gentemot pietismen som den evangeliska rörelsen i Finland och har därför undgått en lika stark polarisering. Det kan ses på flera punkter, av vilka jag nämner tre.

(a) Rosenius lärde den *allmänna rättfärdiggörelsen*, men inte lika dogmatiskt som Hedberg. Rosenius nöjde sig i allmänhet med att tala om den för hela världen gällande försoningen. Vissa andra, som Rutström och Ahnfelt, betonade läran mycket starkare. Axel B. Svensson

lyfte fram den allmänna rättfärdiggörelsen utifrån Rosenius dagbeaktelse för den 31 mars, och den har därför varit en central lärofråga inom BV. Inom den från Evangeliska Fosterlandsstiftelsen utgångna Lutherska Bibelstudiestiftelsen (LBS, senare Evangelisk-Luthersk Samling, ELS), utkämpades en lärostrid för några decennier sedan, när Josef Stenlund öppet tog avstånd från läran om den allmänna rättfärdiggörelsen. I Norge har läran bekämpats av flera ledande teologer. I de lutherska bekännelsekyrkorna undervisar man i allmänhet på samma sätt som Hedberg.

- (b) *Pånyttfödelsen i dopet* betonas inom den evangeliska rörelsen, medan rosenianismen starkare betonar pånyttfödelsen i omvändelsen. Inom Evangeliföreningen är det inte vanligt att förutsätta av sekulariserade kristna att de ska födas på nytt för att vara rätta kristna, eftersom den som är döpt räknas som pånyttfödd. Däremot är det vanligt inom rosenianismen att uppmana döpta till omvändelse så att man kan bli född på nytt.
- (c) Med Hedbergs starka betoning av Luther och bekännelseskriterierna har den evangeliska rörelsen fördjupats i läran om *Guds utkorelse* som yttersta orsak till frälsningen, medan Rosenius' lära om Guds förutvetande av människans förhållningssätt till kallelse nåden har fasthållits till denna dag. Det här var en huvudorsak till de svåra brytningarna mellan BV och de fria församlingarna som utgått därifrån.

(2) ***Hedbergs starka betoning av den fria nåden***, grundad i det objektiva skriftordet och i sakramenten, grundades på en starkt upplevd syndakänedom. Den hade sin bakgrund i den pietistiska ”nådens ordning”, som många gånger blev ett andligt fångelse.

Vi måste fråga oss, om jordmånen bland dagens kristna är sådan att man tar emot evangeliet på samma sätt, eller om det finns risk för att evangeliet blir ett vaccin. Hedberg behövde egentligen inte predika lagen, eftersom den redan hade gjort sin verkan. Men i dag predikas lagen knappast alls i många sammanhang. Det kan förefalla som om det inte är särskilt långt mellan en hyperevangelisk predikan och läran om att alla kommer till himlen, vilken framfördes av en luthersk folkkyrkopräst i Finland för några år sedan.

I mången evangelisk predikan predikar man *om* lagen, och beskriver människans syndafördärv och vår oförmåga till omvändelse, men predi-

kas lagen så att den driver lyssnaren att söka hjälp hos Kristus, och så att den ger oss nöd för de människors eviga väl, som vi har runt om oss? Förkunnelsen i rosenianska kretsar innehåller ofta ett nödvändigt korrektiv till denna brist.

(3) *Hedbergs protest visar att det finns risker för en renodling av budskapet*, och hur viktigt det är att allt Guds ord förkunnas. Också i dag saknar vi ofta förmaningsordet i predikan. Hedberg betonade, att förmaningsordet får sin kraft från evangeliet. Men det är dock ett ord som ger anvisningar åt oss om hur vi skall leva praktiskt, ett ord som riktas till oss. Vi brukar kalla det *lagens tredje bruk*. Det ska inte sammanblandas med en lagisk predikan, vilket det blir om något hos oss läggs till grund för frälsning och salighet.

*Gud, låt ditt ord oss lysa så att vi i mörker ej må gå,
men genom denna jämmerdal får vandra till din himmels sal.*

Litteratur:

- Carlström, Tord: *Hedbergs protest 1884*. Ingår i Dahlbacka, Dahlbäck & Erikson (red.): *Trons rättfärdighet – Studier kring F.G. Hedbergs liv och teologi* (s. 37–54). Evangeliföreningens förlag, Vasa 1993.
- Dahlbacka, Ingvar: *Hedberg och Evangelisten*. Ingår i föregående (s. 55–71).
- Erikson, Leif: *Från ovisshet till visshet*. Fredrik Gabriel Hedbergs andliga utveckling fram till år 1843. SLEF-Media, Vasa 2002.
- Koskenniemi, Lauri: *Suomen evankelinen liike 1870–1895*. Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys, Helsinki 1967.
- Newman, Ernst: ”*Hedbergianismen*” i Sverige, i Acta Academiae Aboensis, Humaniora VIII:2. Åbo Akademi, Åbo 1931.
- Schmidt, W. A.: *Fredrik Gabriel Hedberg, Den evangeliska rörelsens grundare*. Förbundet för svenskt församlingsarbete i Finland, Helsingfors 1948.
- Jensen, Gunner: *F. G. Hedbergs teologiske udvikling*. Arken-tryck, København 1990.
- Wennerström, Ludw.: *Fredrik Gabriel Hedberg, hans liv och verksamhet*. Lutherska Evangeliföreningens i Finland förlag, Helsingfors 1896.

Profeten Jesajas bok – del 9 i en artikelserie

(forts. från *Biblicum* 3/11, s. 130-134)

FEM VE-UTSAGOR MED ANLEDNING AV HOTET FRÅN ASSYRIEN OCH ALLIANSEN MED EGYPTEN (KAP. 28-33)

Kapitel 28:1-29, det första ve: Dom över Samaria och Jerusalem

Vers 1-4: "Efraims druckna mäns stolta krona" är Samaria. Denna stad hade Efraims män låtit bygga som Nordriket Israels nästan ointagliga huvudstad "på bergskrönet ovanför de vinberusades bördiga dal" (vers 1). Självsäkra likt druckna och skrytsamma män kunde Israels ledare inte tänka sig att deras välbefästa och vackra stad skulle kunna intas och bli likt en "vissnande blomma" (vers 4). Men så blev fallet 722 f.Kr. efter tre års belägring. Ve-orden över Samaria i kapitel 28 framförde Jesaja medan staden ännu blomstrade. Eftersom Israel övergett Herren var domen över det avfälliga folket och deras främsta prydnad nära förestående.

Jesaja förkunnar att Herrens dom ska drabba dem genom den assyriske kungens invasion, genom "en som är stark och mäktig" (vers 2). Hur stor förödelsen ska bli klargörs med hjälp av två jämförelser: invasionen ska bli "lik en hagelstorm, ett förödande oväder, lik mäktiga och översvämmande vattenmassor". Med sitt vredesverktyg (jfr Jes. 10:5 "min vredes käpp") ska Herren "slå dem till marken med kraft" (vers 2). "Efraims druckna mäns stolta krona ska trampas under fötterna" (vers 3). Ytterligare en bild använder profeten för Samarias undergång: Lika glupskt som man slukar ett tidigt moget fikon ska assyrierna angripa Samaria (vers 4).

Vers 5-6: Men den troende kvarlevan ska därmed inte förlora sin tillflykt och härliga prydnad. Deras härliga krona och strålande krans är inte det avfälliga Samaria utan "HERREN *Sebaot*" (vers 5). När de troende skipar rätt styrs de inte av avfälliga människors tankar utan av Herrens ord, av "rättens ande". Den enda styrka som förmår driva angriparna ut genom porten är Herren. Han är de troendes "styrka" (vers 6).

Vers 7-10: Från och med vers 7 skiftar Jesaja fokus från Samaria och Nordriket till Jerusalem och Sydriket Juda: "Men också dessa", dvs. också folkets ledare i Jerusalem, "raglar av vin och vinglar av starka drycker". Situationen i Jerusalem är inte ett dugg bättre än i Samaria. De som skulle förkunna Guds ord "raglar när de profeterar". De undergräver budskapet genom grova utsvävningar och fylleri. "Både präst och profet raglar av starka drycker" (vers 7). I stället för att vända sig till Herren och söka tröst i hans ord, vänder de sig till vin och starka drycker för att finna temporär njutning och tröst. De går så långt i sitt missbruk att "alla bord är täckta med vämjeliga spyor" (vers 8).

Jesajas förkunnelse bemöts med hånfulla ord: "Vem vill han lära förstånd? För vem vill han förklara budskapet? För barn som just blivit avvanda, som nyligen tagits från bröstet?" (vers 9). De betraktar Jesajas förkunnelse som ett obegripligt babblande, som något som de för länge sedan vuxit ifrån. De jämför det med ett barnsligt jollrande för att få småbarn att äta: "Så så, så så, nå nå, nå nå (på hebreiska: *sav lasáv, sav lasáv, qav laqáv, qav laqáv*), lite till, lite till" (vers 10).

När man inte tar Guds lag på allvar och därmed bagatelliserar sin synd, blir också Guds frälsning, hans oförtjänta nåd, obegriplig. Jesajas förkunnelse av synd och nåd, dom och frälsning, uppfattades av folkets majoritet som ett obegripligt jollrande. Redan i samband med Jesajas kallelse till profet blev detta förutsagt om Israels folk: "Ni ska höra och höra men inte förstå, och ni ska se och se men inte begripa" (Jes. 6:9).

Vers 11-13: I domen över det avfälliga folket anknyter profeten till avvisandet av Herrens ord som obegripligt. Som straff ska de verkligen få lyssna till ett obegripligt språk, de assyriska angriparnas språk: "Ja, på obegripligt språk och främmande tungomål ska Herren tala till detta folk" (vers 11). De hade avvisat och smädat Herrens ord - den enda räddningen, den erbjudna "vilan" och "vederkvickelsen" - som "sav lasáv, sav lasáv, qav laqáv, qav laqáv, lite till, lite till". "De ville inte höra" (vers 12f). Följden av att smäda och avvisa Guds ord blir katastrofal: "Under sin färd kommer de att falla baklänges, krossas, snärjas och fångas" (vers 13).

Folkets enda räddning (vers 14-20)

Inför hotet från Assyrien säger Jerusalems ledare självsäkert och trotsigt: "När gisslet far fram som en översvämmande flod ska det inte nå oss" (vers 15). De känner sig trygga genom sin politiska allians med Egypten. "Vi har slutit förbund med döden, vi har ingått fördrag med dödsriket... Vi har

gjort lögnen till vår tillflykt, falskheten till vårt gömställe.” Alliansen med Egypten, som folkets ledare såg som räddningen från död och undergång, var i själva verket ”ett förbund med döden”. Folkets ledare tillsammans med de druckna prästerna och profeterna förlitade sig på lögn och falskhet i stället för på Guds ords sanning.

Vers 16: Mänskliga allianser kan inte rädda folket undan Herrens dom. Det vet Herren. ”Därför säger Herren HERREN: Se, jag har lagt en grundsten i Sion, en beprövad sten, en dyrbar hörnsten, en fast grundval. Den som tror på den behöver inte fly.” Folkets enda räddning är denna grundsten, denna dyrbara hörnsten. HERREN vill ingen syndares död. Det är HERREN som är räddningen. Inför hela Israels församling sa Mose 700 år före Jesaja: ”Han är Klippan, fullkomliga är hans gärningar, ty alla hans vägar är rätta. En trofast Gud utan svek, rättfärdig och rättvis är han” (5 Mos. 32:4). Om Frälsaren, som är ”Messias HERREN” (Luk. 2:11), säger Petrus: ”Kom till honom, den levande stenen, som visserligen är förkastad av människor men utvald och dyrbar inför Gud... Det står nämligen i Skriften: Se, jag lägger i Sion en utvald, dyrbar hörnsten, och den som tror på den ska aldrig komma på skam” (1 Petr. 2:4-6). Paulus skriver: ”Ni är uppbyggda på apostlarnas och profeternas grund, där hörnstenen är Kristus Jesus själv” (Ef. 2:20), och ”Någon annan grund kan ingen lägga än den som är lagd, Jesus Kristus” (1 Kor. 3:11).

Vers 17-20: HERREN (Messias) är alltså hörnstenen, grunden i en helig byggnad. Alla som tar sin tillflykt till honom är levande stenar i denna byggnad (jfr 1 Petr. 2:5). Det är HERREN som bygger denna byggnad med ”rätten som mätsnöret och rättfärdigheten som sänklodet” (vers 17a). Dessa verktyg avgör vilka stenar som kommer till användning och vilka som förkastas. Någon räddning kan inte alliansen med Egypten erbjuda dem som vänder Herren ryggen: Hagel och vattenmassor kommer att utplåna lögnens tillflykt (vers 17b). Förbundet med döden ska upplösas. ”Gisslet”, dvs. den assyriska armén, ska dra fram ”som en översvämmande flod” och folkets hånfulla ledare ska slås till marken (vers 18). De hänar Jesajas förkunnelse som ett obegripligt babblande. Men skulle de förstå hans budskap, skulle de uppfyllas av skräck, för otrons följder är förskräckliga och inte snabbt övergående. Domen via assyrierna och andra vredesverktyg som Herren använder sig av ska drabba folket gång på gång, ”morgon efter morgon”, ”ja, både dag och natt” (vers 19).

Den trygghet och vila som Herren ger kan inte ersättas av politiska allianser och egna ansträngningar. Med ett ordspråk belyser Jesaja det

misslyckande som en allians med Egypten innebär: ”Sängen är för kort att sträcka ut sig på, täcket för smalt att svepa in sig i” (vers 20).

Herrens främmande verk (vers 21-22)

Jesaja anspelar på två historiska händelser för att belysa ”Herrens främmande verk”: ”*HERREN ska resa sig som på Perasims berg och han ska vredgas som i Gibeons dal för att utföra sitt verk, sitt främmande verk*” (vers 21). På Perasims berg besegrade Herren filisteerna genom kung David (2 Sam. 5:17-25). Efter segern sa David: ”*HERREN har brutit ner* (hebr. *parás*) mina fiender inför mig, *så som vatten bryter fram.*” I Gibeons dal besegrade Josua amoreerna med hjälp av *hagelstenar* (Jos. 10:7-14). Jämför Jesajas ord om hagel och vatten i 28:17: ”*Hagel ska slå ner lögnens tillflykt, vatten ska spola bort gömstället.*”

Föremålet för Herrens dom i dessa verser är Juda, inte filisteerna och amoreerna. Hur har Juda, Guds utvalda folk, kunnat bli Guds fiende? Genom sin otro, sitt avfall från Herrens ord. Herren ska handla mot sitt eget folk så som han handlade mot sina fiender filisteerna och amoreerna. Prästernas och profeternas dryckenskap och hånfulla hållning gentemot Herrens ord vittnade om att också de blivit Guds fiender. I och med att de avvisar Herrens nåd och frälsning finns ingen räddning undan Guds vredesdom.

Jesaja kallar Guds dömmande för *hans främmande verk*. ”Gud är kärlek” (1 Joh. 4:8,16) och han vill rädda alla syndare från död och fördömselse. ”Jag gläder mig inte åt den ogudaktiges död. I stället vill jag att den gudaktige vänder om från sin väg och får leva. Vänd om, vänd om från era onda vägar! Inte vill ni väl dö, ni av Israels hus?” (Hes. 33:11). HERREN är ”en Gud, barmhärtig och nådig, sen till vrede och stor i nåd och sanning” (2 Mos. 34:6). Som den Helige måste han straffa otro och uppror mot sanningen, men han vill hellre förlåta ångrande syndare än förgöra dem som framhärdar i otro. Domen kommer bara när syndare förkastar det glada budskapet om Guds oförtjänta benådning. Därför kallas Guds dömmande verksamhet ”hans främmande verk”.

Också de druckna och hånfulla människorna vill Herren rädda genom sin kärleksfulla omsorg. Därför kallar han också dem till omvändelse: ”*Sluta nu med ert hån, så att era band inte dras åt ännu hårdare!*” (vers 22a). Utan tillit till Herren och hans ord finns ingen räddning. Då återstår endast ”*förödelse och orubbligt beslutad straffdom*”. På grund av synden går landet och hela jorden (hebreiskan använder samma ord för ”landet” och

”jorden”) mot sin undergång (vers 22b). Här upprepar Jesaja vad han sagt redan i 10:22: *”Förödelse är beslutad.”* Han vet vad Herren uppenbarat för honom: *”Om än ditt folk Israel vore som havets sand, så ska bara en kvarleva av det vända om.”* Nästan 200 år senare (539/538 f.Kr.) får Daniel följande svar på sin fråga om Jerusalem och dess ödeläggelse: *”Staden och helgedomen ska förstöras av folket till en furste som kommer, och slutet kommer som en störtflod. Intill änden ska det råda krig. Förödelse är fast besluten”* (Dan. 9:26). År 70 e.Kr. gick detta i uppfyllelse efter det att de flesta avvisat Messias som folkets och hela världens ende Frälsare tack vare hans ställföreträdande försoningsdöd och laguppfyllelse.

En bild för Herrens omsorg om sitt folk (vers 23-29)

Jesaja avslutar sitt första ”ve” med en jämförande bild. Herren är verkligen *”sen till vrede och stor i nåd och sanning”* (2 Mos. 34:6). Här jämförs Herren med en jordbrukares tålmodiga och omsorgsfulla arbete. Herren har under lång tid bearbetat sitt folk med stor omsorg och stort tålamod. Likt en jordbrukare har han plöjt, hackat, harvat och berett marken. När han sedan sått har det skett efter en bestämd plan. När det är dags att skörda använder han olika redskap precis som jordbrukaren som inte tröskar svartkummin med tröskvagn eller driver vagnshjul och hästar över brödsäd. De svårigheter och domar som drabbar folket, nu genom den assyriska världsmakten, är inte en följd av godtycke utan enligt Guds visa och gudomliga plan, noggrant utmätt (jfr 27:8). För de troende är det en tuktan till deras eviga bästa, för de otroende en straffdom och en påminnelse om den slutliga fördömmelsen pga. synden.

Kapitel 29:1-24, det andra ve: Jerusalems belägring och befrielse

Davids stad Jerusalem kallas här Ariel som kan översättas både med ”Guds lejon” och ”Guds altarhård”. Här är översättningen ”Guds altarhård” den sannolikaste. I Jerusalem fanns Guds altare, den rätta platsen för Guds offer. Men hur går folkets grova avfall ihop med ett rätt offerande och ett rätt firande av högtiderna? Inte alls! Redan i kapitel 1 framför Jesajas Herrens svar: *”Jag är mätt på brännoffer av baggar och på gödkalvars fett, till blod av tjurar, lamm och bockar har jag inte behag... Jag står inte ut med nymånader, sabbater och utlysta fester – ondska tillsammans med högtidsförsamlingar. Min själ hatar era nymånader och högtider. De är en börda för mig”* (1:11-14).

Folket må fira sina högtider aldrig så mycket (*”Lägg år till år, låt hög-*

tiderna fullborda sitt kretslopp”, vers 1), det kommer snarare att påskynda än förhindra Guds dom. *”Där ska bli sorg och jämmer”* (vers 2). Jerusalem ska bli *”som en altarahärd”* (vers 2), full av aska efter förtärande eld. Gud ska straffa Jerusalem genom att låta staden belägras av fiendehärar som bygger belägringsvallar runt staden och belägringstorn (vers 3). Staden ska bli föremål för en så omfattande förstörelse att dess invånares röster ska dämpas av allt damm och grus som faller över dem (vers 4). En sådan våldsam ödeläggelse ägde rum först genom babylonierna år 587 f.Kr. och sedan genom romarna år 70 e. Kr.

Vers 5-8: I och med vers 5 förbyts domsförkunnelsen över Jerusalem till frälsningsförkunnelse. Herren har inte glömt sin troende kvarleva. Domen på grund av otron förändrar inte hans frälsningsplan och frälsningslöften. Jerusalems fiender ska inte kunna besegra det sanna Jerusalem. *”Många av dina fiender ska bli som fint damm, våldsmännens skara som bortflyende agnar”* (vers 5). Det gäller fienderna både inom gudsfolket Israel/Juda och fienderna bland de främmande folken, här i första hand assyrierna.

Åska och jordbävningar kommer plötsligt. Lika plötsligt, ja *”på ett ögonblick”*, ska de många folk som för krig mot Ariel skingras som en drömsyn (vers 5-7). Detta skedde med assyrierna som belägrade Jerusalem år 701 f.Kr. Plötsligt, genom ett under, slog Herrens ängel under en enda natt 185 000 man i assyriernas läger. *”När man steg upp tidigt följande morgon låg där fullt av döda kroppar”* (2 Kung 19:35). Herren hade lovat: *”Jag ska skydda och rädda denna stad för min och min tjänare Davids skull”* (2 Kung 19:34). *”Från Jerusalem ska en kvarleva komma, en räddad skara från Sions berg”* (2 Kung 19:31). Undret med det belägrade Jerusalem år 701 f.Kr. vill påminna om att domedagen, som tillika är det sanna Jerusalems slutliga frälsningsdag, inbryter plötsligt och är Guds underverk. Sions berg representerar Guds folk, de troende, som Herren alltid ska försvara och beskydda. Folk som drar ut i strid mot Sions berg ska inte lyckas besegra Guds sanna Israel, precis som hungriga och törstiga inte lyckas bli mätta och släcka törsten när de drömmer att de äter och dricker (vers 8).

Folkets förhärdelse (vers 9-16)

Herrens underbara frälsningsingripande ledde inte till omvändelse och tacksam förtröstan på Herren och hans ord. De flesta i Jerusalem och Juda förblev i andlig blindhet och förvirring: *”Häpna och förundras,*

stirra er blinda, ja, var blinda. De är druckna, men inte av vin, de raglar, men inte av starka drycker" (vers 9). De får höra budskapet om Herrens oförtjänta nåd och se hans frälsande gärningar, men de fortsätter ändå i sin otro och vinglande färd bort från Herren och hans ord. Deras självförhärdelse är orsaken till Herrens förhärdelsesdom över dem: "*HERREN har utgjutit över er en ande med djup sömn och tillslutit era ögon. Han har höljt mörker över profeterna och över siarna, era ledare*" (vers 10). Den sanna profetens undervisning har blivit för dem som en förseglad bok (vers 11-12).

Folkets hyckleri har lett till att deras förstånd blivit förmörkat (vers 13-14). De "*ärar mig med sina läppar men låter sitt hjärta vara långt ifrån mig*". Deras gudsdyrkan styrs inte av Guds ord utan av "människobud". De menade sig dyrka den ende sanne Guden när de i själva verket följde sina egna tankar och regler. Denna förvändhet behöver ytterligare avslöjas så att inte den troende kvarlevan blir förförd. Därför ska Herren genom sina domar och sina undergärningar ytterligare visa på den stora skillnaden mellan Guds ord och människotankar. "*Jag ska fortsätta att slå detta folk med förundran genom förunderliga gärningar*" (vers 14).

Den frälsning som Gud mirakulöst genomför och erbjuder de nödställda föraktas av den här världens vishet, en förgänglig visdom som inte förstår och litar på Guds frälsande gärningar. "*De visas vishet ska förgå, de förståndigas förstånd ska förmörkas.*" Paulus hänvisar till detta ställe hos Jesaja och skriver: "Var är de visa? Var är de skriftlärdade? Var är den här världens ordvrängare? Har inte Gud gjort den här världens visdom till dårskap? Jo, eftersom världen i sin visdom inte lärde känna Gud i hans vishet, beslöt Gud att genom den dårskap som vi predikar frälsa dem som tror" (1 Kor. 1:20-21).

När det skapade sätter sig upp emot sin Skapare och menar sig förstå bättre än honom, är det höjden av dårskap: "*Hur dåraktiga är ni inte! Ska leret anses lika med krukmakaren? Ska verket säga om sin mästare: 'Han har inte gjort mig? Eller ska det formade säga om honom som har format det: 'Han förstår ingenting?'*" (vers 16). Jesaja återkommer till denna dårskap i kapitel 45: "*Ve den som tvistar med sin Skapare – du, en lerskärva bland jordens lerskärvor! Ska leret säga till den som formar det: 'Vad gör du?'*" (45:9). Att gå till rätta med Gud är dårskap. Paulus anknyter till profeten Jesaja när han skriver: "Du människa, vem är du som går till rätta med Gud? Inte kan väl det som formas säga till den som formar det: Varför gjorde du mig sådan?" (Rom. 9:20).

Herrens sanna storhet ska uppenbaras (vers 17-24)

Herren kan göra under med andligt blinda människor genom sin Messias. Efter *"ännu en liten tid ... ska de döva lyssna till bokrullens ord och utifrån dunkel och mörker ska blindas ögon se"* (vers 17-18). "Det folk som vandrar i mörkret ska se ett stort ljus" löd profetian i kapitel 9. Som vanligt tar Jesaja hjälp av bildspråk för att belysa den stora förvandling som Messias frälsningsgärning och trons upptändande innebär: *"Skogsklädda berg (Libanon) ska förvandlas till bördiga fält och bördiga fält räknas som skog"* (vers 17). Att denna bild handlar om andliga ting, den förändring som trons upptändande innebär, framgår också av följande vers: *"De hjälplösa ska få ny glädje i HERREN, de fattigaste bland människor ska fröjda sig i Israels Helige"* (vers 19).

Men för dem som framhärdar i upproriskhet mot Herren finns inget hopp: *"Det är förbi med våldsmännen, det är slut med hånare. Alla som ville det onda ska utrotas, de som genom sitt ord kom en människa att synda, som snärjde den som skulle skipa rätt i porten och åsidosatte rätten för den rättfärdige med tomma ord"* (vers 20-21).

I vers 22 påminner profeten om Herrens godhet och frälsningsgärningar som våldsmännen och hånarna föraktat: Herren *"har friköpt Abraham"*, Jakob och hans efterkommande *"behöver inte mer blygas"*. De som inte förblir blinda för Herrens frälsningsgärningar utan *"ser mina händers verk ibland sig, de kommer att hålla mitt namn heligt"* (vers 23). De kommer inte att tala hånfullt om Herren och hans löften utan i stället *"bäva för Israels Gud"*, dvs. visa honom djupaste respekt och vördnad.

Guds frälsningsvilja är allmän. Hans löften om räddning och rik välsignelse riktar sig till hela Jakobs hus. Ja, han vill *"att alla människor ska bli frälsta och komma till insikt om sanningen"*, skriver Paulus (1 Tim. 2:4). För en minoritet ger dessa löften hopp och stärker tron hos den troende kvarlevan. Men de flesta avvisar Herrens löftesord likt *"barn som inte vill höra"* (30:9). Deras blindhet för evangeliets tröst blir bara värre (mera därom i fortsättningen, Jesaja 30).

Vers 24 visar vilken makt Herrens löftesord har. Det kan upptända tro hos otroende, föra vilseförda till rätta och förvandla missnöjda avvisare till nöjda mottagare av Guds ord. *"De som gått vilse i anden ska få förstånd, knorrande ska ta emot undervisning."*

SE

Frågor och svar

Översättningen av Jesaja 1:18

Fråga: I Jesaja 1:18 har Bibel 2000 ett frågetecken efter meningarna. I Folkbibeln finns inte några frågetecken. Hur kan det komma sig att översättningarna är så olika? Jag blir förvirrad.

Svar: Din fråga blir besvarad i min bok *Guds Ord och bibelkritiken – en granskning av teologin bakom Bibel 2000* (XP Media 2004). Om du inte har den ska jag här citera ur boken. Bakgrunden till Jesaja 1:18 är Guds lags krav på helighet och syndfrihet. Alla människor är alltsedan syndafallet oheliga och syndiga. Hur ska då oheliga kunna bli heliga, syndare syndfria? Svaret på den frågan är det mest centrala i Bibelns förkunnelse. ”Den enda och den gudomliga lösningen är att Herren utför reningen som en ställföreträdande försoning och erbjuder den som en fri och oförtjänt gåva: *Kom, låt oss gå till rätta med varandra, säger HERREN. Om era synder än är blodröda, ska de bli snövita, om de än är röda som scharlakan, ska de bli vita som ull* (1:18). Det är kännetecknande för hela Jesajaboken att växla mellan domsförkunnelse och nådesförkunnelse, att avslöja synden och överrätta den oförtjänta förlåtelsen, att blottlägga folkets orenhet och hänvisa till Herrens renande försoningsgärning.

Bibel 2000 är främmande för en sådan växling. Därför tar bibelkommissionen (BK) bort nådesförkunnelsen från 1:18 och gör om denna vers till domsförkunnelse. Så här har versen förändrats i Bibel 2000: *Låt oss gå till rätta med varandra, säger Herren. När era synder är scharlakansröda, kan de då bli vita som snö? När de är röda som purpur, kan de då bli vita som ull?* Löftet att Herren ska tvätta bort alla våra blodröda synder har nu försvunnit ur texten. Men enligt grundtexten ställs ingen fråga, vars svar enligt BKs tolkning blir följande domsutsaga: Nej, era synder kan inte bli vita som snö, ni kan inte förlåtas. Enligt grundtexten proklamerar tvärtom det glada budskapet att HERREN ska tvätta bort

t.o.m. blodröda synder. Hur detta försoningsverk ska gå till utan att Guds helighet och rättfärdighet kränks klagör Jesaja flera gånger längre fram i sina messiasprofetior” (sid. 55f).

Guds evangelium är så radikalt och ofattbart för den naturliga, lagiska människan, att hon vill omforma evangeliet till lag eller reducera det villkorlösa evangeliet till *en möjlighet* när det i själva verket är *en verklighet* som har kraft (grek. *dynamis*) att skapa frälsande tro. I 1917 års bibelöversättningen sker denna reducering genom att man petar in ordet *kan*: ”Om edra synder än äro blodröda, så *kunna* de bliva snövita, och om de äro röda såsom scharlakan, så *kunna* de bliva såsom vit ull.

SE

BÖCKER OM JESUS

Ytterligare julklappstips

John A. Braun, Närmare Jesus.....	100 kr
S. Erlandsson, Om Gud och Jesus	100 kr
G. Wachler, Att tro utan att se.....	40 kr
S. Erlandsson, Vem är han, den verkliga Jesus från Nasaret?	175 kr

Kan beställas från

BIBLICUMS FÖRLAG

Släntvägen 10, 331 35 Värnamo

E-mail: biblicum@bredband.net

Utblick över samtiden

Sahlberg lämnar GF-styrelsen

Ovanstående rubrik stod att läsa i *Sändaren* 11/08/24 som är en kristen veckotidning. Den vill spegla vad som tilldrar sig inom de kristna samfundet. Artikeln gäller den kyrkobilddning som kallas *Gemensam Framtid (GF)* och består av Missionskyrkan, Baptistsamfundet och Metodistkyrkan i förening. En av de namnkunnigaste inom gruppen, Pär Axel Sahlberg, hoppar av sitt styrelseuppdrag. Han uppger att det är personliga skäl som är orsaken, men av artikeln framgår dock att han har en hel del kritik mot de olika "strömningarna" inom GF.

Han säger att det finns spänningar mellan de liberala och de evangeliska riktningarna. Han verkar emellertid inte riktigt vara i fas med någon av de riktningarna utan har kritik mot båda. Han säger: "Omvändelsen handlar mycket mindre om läpparnas bekännelse än vi tror, och mycket mer om vårt förhållningssätt till världen. Evangeliet går på större djup än de liberala vill se och Guds rike är inte så banalt som de evangeliska framställer det." Han vidhåller: "GF har en positiv potential men att man hittills varit för omedveten om hur omvälvande förnyelsen måste bli för att kyrkan ska bli angelägen för människor".

Trots alla påståenden som "vi ska tala om det som förenar och förtiga det som skiljer", har man inte lyckats bilägga alla meningsmotsättningar. Sahlberg är metodist och ansågs vara en av pelarna i den nya konstellationen. Han har varit riksdagsman för socialdemokraterna och vice ordförande i *Broderskapsrörelsen*. För honom var det viktigt att kyrkan blev "angelägen för människor", dvs. anpassad efter människors önskemål. De politiska ränderna sitter kvar! Sahlberg är besviken på de olika "strömningarnas" krav på inflytande. Avhoppet är ett avbräck i arbetet med förbrödningen som behövt sin f.d. "broderskapare".

Humanisterna och Svenska kyrkan måste samarbeta

I *Dagens Nyheter* 11/09/10 skriver Annika Borg, teol.dr., skribent och präst, tillsammans med Humanisternas ordförande Christer Sturmark,

en debattartikel om samarbete mellan de två organisationerna. De menar att den tilltagande religiösa fundamentalismen och deras organisationers gemensamma värdegrund är orsak nog för samarbete. De skriver bl.a.: ”Svenska kyrkans sju millioner medlemmar uppvisar en mångfald. ... Från dem med stark gudstro till de som är sökande, kritiska eller icke troende. Därför är de frågor Humanisterna diskuterar centrala även för kyrkans medlemmar och därmed också för Svenska kyrkan. ... Olika trosuppfattningar inom religionernas värld kan vara mer särskiljande än de mellan en humanist och en svenskkyrklig kristen. ... Så varför dra en gräns mellan de som tror på en gudomlig existens och de som inte gör det?”

Med andra ord, för en svenskkyrklig kristen är frågan om Guds existens av så ringa vikt att den gemensamma värdegrunden överväger. Frågan får inte stå i vägen för samarbete med dem som förnekar en gudomlig existens. Ett hisnande perspektiv! Den kyrka som ibland ansett sig själv vara en ”gren av Kristi kyrka” hämtar näring ur samma värdegrund som den ateistiska grenen av humanismen!

Några dagar tidigare 11/08/31 framträdde Svenska kyrkans kulturarvs-samordnare Henrik Lindblad i *Dagen.se* och begärde hjälp mot den skadegörelse som orsakats av flera kopparstöder. De höga kopparpriserna har gjort att tjuvar stjal takplåt och vattenavledningar från kyrkobyggnaderna. Dessa stöder är naturligtvis högst beklagliga och orsakar svåra skador genom att vatten tränger i byggnaderna. Gamla värdefulla, ibland oersättliga skatter förstörs på det sättet. En byggnad utan tak kan snabbt bli oreparabel. Men en kyrka utan grund är redan en katastrof! Om man anser sig ha samma värdegrund som humanisterna är man under alla omständigheter grundlös, oavsett hur stiltigt koptak man har. De tjuvar som stulit koptaken kan man få tag i med polisens hjälp. Men de tjuvar som ”stulit” grunden kan inte spåras med hjälp av polishund. Till det behövs en kulturarvssamordnare som förstår att för en kyrkas del gäller: ”*En annan grund kan ingen lägga än den som är lagd, Jesus Kristus*” (1 Kor 3:11).

Att våga riva är att visa mod

H.B. Hammar, docent i etik, f.d. domprost och kyrkoherde i Rom, skriver i *Sv. Dagbladet* 11/10/02 under *Brännpunkt* om problemet med de tomma kyrkor som kostar mycket pengar. Antalet kyrkobesök har halverats på två decennier, enligt Hammar. Dessa byggnader kostar så mycket, att om man inte snarast fattar beslut om hur de ska användas är de en tickande bomb. Om man lämnar de ofrånkomliga besluten till kommande genera-

tioner är det feighet, menar Hammar. Han har flera förslag som t.ex. att sälja till privatpersoner för ombyggnad till bostäder, kaféer eller pizzerior. Ett förslag är att ”stänga ett antal kyrkor, eller lägg dem i malpåse”. Det mest dramatiska: ”Allra helst: spräng dem!” Han vill påminna om: ”Också byggnader av senare datum är mögelskadade och är i behov av renovering för kostnader i miljardklassen.”

”Allra helst” ville etikdocenten spränga de kyrkor som bara kostar pengar i underhåll. Kan det vara så att själva byggnaderna ger en obehaglig påminnelse om det budskap som skulle predikas där? Förnekelse och förnuftets teologi har med ”framgång” gjort hela byggnaden värdelös. När väl sprängningen är genomförd tar naturen över och snart är alla minnen borta. Sprängningen kan försvaras med att den avbryter mögeltillväxten och tystar den falska predikan, men den tar knappast med sig den *andliga mögelskadan*.

Lady Gagas farliga tankar

I Ledaren i *Kyrka och Folk* 36/2011 skriver Lars Edvardsson om faran av en superstjärnas uttalande. Enligt Edvardsson är det tidningen *Metro* som har intervjuat Lady Gaga och i det sammanhanget har hon gjort sitt utspel. Lady Gaga är uppvuxen i New York och har gått i romersk-katolsk skola. Hon har gjort sig känd som sångerska, låtskrivare och aktivist. Hon säger i intervjun att hon ”framför allt är ute efter att hävda de homosexuellas rättigheter”. Och på frågan om det är något hon ångrar, svarar hon: ”Göm dig inte bakom ånger, var bara dig själv, så löser det sig.” Enligt Edvardsson är detta synnerligen farliga tankar som den unga generationen inte har förmåga att kritiskt granska.

Egentligen låter hennes resonemang som vilken svenskkyrklig biskop som helst. Det blir nog svårt att få tag i en biskop som skulle våga säga emot henne. Och när hörde man en biskop från Svenska kyrkan tala om ångern som nödvändig? Visst är det märkligt att man ställer högre krav på Lady Gaga än på dem som har kallelsen att förkunna lag och evangelium? Lady Gaga hämtar sin religion från sitt inre, samma källa som den postmoderna teologin. I båda fallen är budskapet egenproducerat.

Narcissismen som politiskt problem

Narcissismen som problem har förts fram i samband med det fruktansvärda massmordet på Utöya i Norge den 22 juli i år. Detta vanvettiga dåd utfördes av en ensam ung man med tydliga narcissistiska tendenser. Nar-

cissus uppträder i den grekiska mytologin och blir så helt upptagen av sin egen spegelbild att han dör i beundran över denna upptäckt. Narcissismen som sådan består i att den enskilda individen tror att han är den enda med verklig existens. *Nina Karin Monsen*, filosof och författare från Norge, har uppmärksammat detta problem med flera inlägg i den offentliga debatten. Hon skrev i *Kyrka och Folk* 40/2011 om detta problem som något som politikerna måste ta sig an. Samtidigt menar hon att politikerna inte ensamma kan lösa detta samhällsproblem. Det behövs också förespråkare för moral och gemenskap.

Det är uppenbart att narcissismen har satt sina spår på en hel generation. Det gäller inte bara Norge utan hela den civilisation som föreställt sig att frihet är att göra precis vad man vill. Alla lagar, bud och regler kan man bryta i det ögonblick man "känner för det". Den som vågar tala om lag och ordning anses som efterbliven och moralpredikant. Massmördaren i Norge kunde le då polisen grep honom. Han hade bara gjort det han "kände för". Han behövde inte dölja sitt ansikte bakom jackan.

Monsen skriver: "Framför allt kan de inte leva med tvivel på sin egen upphöjdhet. Allt som kan putta ner honom eller henne från piedestalen måste bekämpas, inte minst absoluta värden. Sådana kränker dem. Alla som ser hans eller hennes fel och brister är fiender. Varefter tiden går och kvarstående, förutsägbar succé uteblir, kan självbeundran övergå i förakt och självhat. Då behövs starkare och starkare medel för att vidmakthålla illusionen om den egna odödligheten."

Det är värdefullt att en filosof kommit till den reflektionen. Man skulle bara önska att också teologer kunde komma till den insikten och inse att detta är ett problem också för kyrkan. Då skulle människor hänvisas till den "spegelbild" Guds lag ger. Den är inte förfalskad av försvar och undanflykter utan helt och hållet sann. Den spegelbilden tar ifrån människor den falska och farliga föreställningen om den egna upphöjdheten och visar till det verkliga tillståndet. Det är först då evangelium kan ge hjälp och upprättelse, inte genom att beundra den egna bilden utan i beundran över den Gud som älskat den fallna människan ända in i döden och gått i döden för henne. Därför kunde aposteln sammanfatta: "*Ty syndens lön är döden, men Guds gåva är evigt liv i Kristus Jesus, vår Herre*" (Rom. 6:23).

AS

Litteratur

EFTER DETTA

– om Guds kärlek och rättvisa, himmel och helvete

Stefan Swärd

Gospel Media och XP Media 2011. 164 sidor

Stefan Swärd är pastor i Elimkyrkan i Stockholmoch har varit engagerad i s.k. församlingsplantering. Bl.a. har han byggt upp Brandbergens frikyrkoförsamling. Under ett antal år har han varit ordförande i Evangeliska Frikyrkan. Han är konsult inom näringslivet, doktor i statskunskap och ordförande i tankesmedjan Claphaminstitutet.

Denna bok som i synnerhet diskuterar frågan om helvetets existens är framför allt motiverad av att ”det är så märkligt tyst inom kyrkorna i Sverige” kring denna fråga. Enligt författaren är frågan viktig därför att Bibeln undervisar om helvetet och faran av att gå förlorad. ”Syftet med denna bok är att ge en biblisk orientering i läran om helvetet samt de frågor det väcker. ... vi stannar inför frågorna om Gud kommer att döma oss människor, och om denna dom avgör vår slutliga destination. Det är just kring dessa frågor det råder en märklig tystnad i svensk kristenhet” (sid. 23). Syftet att ge en biblisk orientering är utomordentlig och i synnerhet i en så central fråga som gäller faran av att gå förlorad för evigt.

Författaren erinrar sig sin egen barn- och ungdomtid då predikningarna var ”tårdrypande och svavelosande där himmel och helvete målades ut på ett dramatiskt sätt” (sid. 11). Detta har emellertid inte avskräckt Swärd från att skriva en bok i detta ämne. Mot denna inledning kanske den *märkliga tystnad*, som Swärd talar om, ändå inte är så märklig. I synnerhet i en tid då den andliga verksamheten styrs av den moderna människans världsbild och av politisk korrekthet. Därför måste man ge pastor Swärd en eloge för hans mod att våga ta upp ämnet och citera bibeltexterna. Det känns uppfriskande att få en bok i sin hand där författaren betygar sin tilltro till bibelordet.

Läran om helvetet är mycket kritiserad både av företrädare för den kristna kyrkan och bekännande ateister. Swärd skriver: "Hedenius avskydde helvetesläran. *'Något ohyggligare än att helvetesläran vore sann, kan inte tänkas...'* Han föraktade alla som anslöt sig till helvetesläran. Han kallade läran om helvetet för *ett hjärnsjöke, det är endast smörja, och den som tror på detta är obildad och det är larviga själasörjare som för fram dessa budskap*" (sid. 16-17).

Svenska kyrkans ärkebiskop Anders Weyryd svarade i en intervju på frågan om ett liv efter detta: *"Det motiverar inte min tro, men jag hoppas på ett liv efter döden. Det kan hantera en del av de oerhörda orättvisor som vi lever i nu. Men vad som händer har jag ingen aning om, det blir ju bara spekulationer. Jag hoppas väl att det blir ungefär som för Jesus, genom död till liv."* Han får också frågan om den dubbla utgången, om en hamnar i helvetet och en annan i himlen, och han svarar: *"Nej, det har jag liksom emotionella problem med."*

Också företrädare för den katolska kyrkan kritiserar läran om helvetet. Den katolske karmelitbrodern Wilfrid Stinissen, känd genom sina samtal med Göran Skytte, säger att han inte vill avskaffa helvetet, men samtidigt argumenterar han för tanken att alla kommer till himlen. Att hans lära är avvikande från kyrkans traditionella syn motiverar han med: *"Jo, det är en annan teologi och här måste man säga att teologin har utvecklats..."* (sid. 18).

Det är mot denna bakgrund Swärd skriver sin bok. Han återkommer flera gånger till problemet med själva läran om helvetet. Ett hinder är en kultur där det blir svårt att hävda den traditionella synen på helvetet. Och själv säger han sig ha problem med de intellektuella frågorna kring eviga straff och att han brottas med dem (sid. 156). Inledningsvis talar han om svårigheten i att överhuvudtaget tala om dessa frågor. Men han hävdar samtidigt att Bibeln talar så mycket om helvetet att det är svårt att komma förbi frågan om dess existens.

Han säger: *"Vi har ingen vanlig mänsklig kunskap att utgå ifrån. ... Utgångspunkten är Bibeln, som jag är övertygad om är Guds uppenbarelse och ord till oss människor. För mig har det känts mycket angeläget att nalkas Bibelordet på ett ödmjukt och sanningssökande sätt, där jag framför allt har bemödat mig om att hitta Bibelns helhetsundervisning. ... Jag gör inte anspråk på att komma med helt färdiga svar när det gäller dessa frågor. ... En annan viktig utgångspunkt är att respektera den kristna traditionen. Ska vi ändra på eller överge en kristen undervisning*

som har funnits i snart tvåtusen år måste det vara på grund av mycket starka övertygelser om att man i hela kyrkans historia har missförstått eller feltolkat Bibelns budskap” (sid. 24).

Med tanke på det sagda kunde man vänta sig att boken skulle ge en tydlig och vägledande undervisning i frågan om de eviga straffen. Men tyvärr återkommer författaren till ett resonemang med förnuftet som mellanled, eller åtminstone en storhet som måste beaktas. Hans *intellektuella problem* med frågan framträder den ena gången efter den andra. Den ödmjuka och sanningssökande inställningen får vika sig för slutsatser som avgörs av förnuftiga tankegångar.

Under rubriken: ”Vilka får evigt liv och vilka går evigt förlorade?” får man veta: ”Bibeln är inte helt klar över hur ’enkelt’ det kommer att bli att höra till den ’rätta’ sidan. Vi kan ha samma fråga som ställdes till Jesus: *Herre, är det bara få som blir frälsta?* (Luk. 13:23). De olika bibelhänvisningar som förs fram i denna bok spretar åt lite olika håll. Ibland betonas att vägen är smal och det är få som ska finna den. Ibland kan man tala om att Bibeln talar om att ramla in i himlen på ett bananskal. Jag tänker till exempel på rövaren på korset som under sina sista minuter ställde en fråga till Jesus och bad honom tänka på honom när Jesus kom till sin Fader (Luk. 23:42). Denna enkla fråga i de sista skälvande minuterna av en människas liv – som dessutom var grovt kriminell – var tillräckligt för en frälsande tro. Men reflekterar man över rövarens tro som den beskrivs i Nya testamentet, så kanske det ändå var en djup omvändelse, även om det var i de sista skälvande minuterna av livet. ... Man kan tänka sig att Gud kommer förmodligen att vara mycket mer vidsynt och generös än vad vi kristna ofta har varit när han en dag ska samla ihop oss människor. Rövaren på korset och skökan Rahab kunde knappast visa upp några medlemskort från varken pingstkyrkan eller den lutherska kyrkan men räknades som rättfärdiga. Vilka som slutligen blir får eller getter, hamnar i himlen eller helvetet, ska vi kanske inte ha alltför färdiga svar på” (sid. 53).

Jämförelsen med Guds vidsynthet och generositet, med de kristnas i allmänhet, är tidstypisk. Det är precis så förnuftig debatten blir i en kultur där människan är centrum. De bibelcitaten som anförs kommenteras med debattinlägg från en omgivning som är fylld av antinomism och i avsaknad av respekt för Guds helighet. Helvetet är syndens följd, d.v.s. lagens yttersta konsekvens. Påståendet att bibelcitaten ”spretar” åt olika håll och inte är helt klara, är inte bara kritik mot Bibelns klarhet utan pekar mot en spretighet i uttolkarens förutfattade mening.

Problemet tycks mer vara orsakat av oförmågan att klart skilja mellan lag och evangelium. Det är en förnuftets reaktion då Gud antar en rövare och förkastar farisén. Guds förlåtelse mäter inte "djupheten" i omvändelsen. Den frågar inte heller efter medlemskap i den yttre kristenhetens sammanslutningar. Det är Guds förlåtelse som skapar tron och ger medlemskap i Kristi kyrka. Den tron skapas i en rövares hjärta som är fastspikad på ett kors. Han som först hädar honom som är korsfäst vid hans sida men övertygas av hans ord och bekänner honom vara Gud. Hans tro visar sig inte i en fråga utan i en bön framsprungen ur hjärtats tro. Den arme rövaren glider inte in på ett bananskal. Han fann den smala vägen. Han trodde Gud och det räknades honom till rättfärdighet!

Efter att ha gjort läsaren uppmärksam på berättelsen om den rike mannen och Lasarus (Luk. 16) och citat från Johannes Döparen (Matt. 5:21-22, 27-30), vidare Jesu ord i Matt. 23:15-33, Luk. 12:4-5, kan Swärd konstatera: "För Jesus verkar helvetet vara någonting verkligt och ytterst allvarligt" (sid. 59). Författaren sammanfattar: "Även om Bibeln är vag i sina skildringar av helvetet så ges dock tillräcklig information för att vi ska göra allt vi kan för att slippa hamna där" (sid.65).

Som pastor och själasörjare borde författaren förklarat vad det betyder "att göra allt vi kan för att slippa hamna där [i helvetet]". Spontant kan man tänka på den man som kom till Jesus med frågan om vilken inriktning på aktivitet som fordrades för att nå himlen. Han hade varit laglydig alltsedan ungdomen men inte ens det hjälpte. Han fick lära sig att det var lättare för kamelen att komma genom ett nålsöga än för honom som hållit hela lagen att komma in i Guds rike (Luk. 18:19-27). Nu finns det *en som gjort allt för att vi ska slippa hamna där* och det är nog.

Swärd förkastar med rätta den s.k. universalismen, läran att alla människor till sist blir frälsta, men med tivelaktig motivering, nämligen den "fria viljan". Han betonar på flera ställen denna tanke. "Bibeln stryker kraftigt under principen om människans fria vilja" (sid. 100). Bibelhänvisning saknas! Han fortsätter: "Universalismen är också ett ifrågasättande av människans fria vilja. ... Guds kärlek sträcker sig ut till alla människor men människans fria vilja medför att inte alla tar emot Guds nådeserbjudande" (sid. 101). "Människas fria vilja är en del av Guds skapelse. Kärlek förutsätter frivillighet. Att leva i evig gemenskap med Gud förutsätter att vi vill det, att vi har valt det, och att vi frivilligt älskar Gud" (sid. 105). "Våra val är att ta tag i livbojen eller vara kvar på det sjunkande skeppet" (sid. 124).

Då man sammanblandar lag och evangelium blir alltid evangeliet förvandlat till lag. Lagen förlorar också sin stränghet och människans totala syndafördärv tonas ner. Människans andliga död överträffas av hennes fria vilja. Denna fria vilja dikterar hennes liv både före och efter omvändelsen och avgör hennes utgång ur detta livet, menar man. Hela det bibliska frälsningsbudskapet går då förlorat. Svärd tycks förstå att vi ”alla är förtjänta av helvetet” (sid. 125), men det är inte ett större handikapp än: ”Allt handlar om att räcka ut handen till livbojen eller inte” (sid. 124). Eller ”berättelsen om rövaren på korset visar att det behövs bara några ord i en sista stund för att gripa tag i livbojen” (sid. 133). *Den andligt döda människan varken kan eller vill räcka ut handen. Först måste hon väckas till liv. Hon har ingen fri vilja. Hon är slav under synden och döden. Hon måste nås av rösten som kan väcka henne.*

Det hade varit värdefullt om boken haft den ödmjuka inställningen till bibeltexterna som utlovades i inledningen. Då hade läsaren fått veta att det finns en himmel och det finns ett helvete! *Jesus Kristus Guds Son kom hit för att friköpa oss från den ofrånkomliga domen, evigt straff.* En dom som uttalades redan i Edens trädgård. Guds kärlek bevisar sig inte i att han är mer vidsynt än kristna i allmänhet. Den visar sig i att *han sände sin Son att ta domen på sig och gå i de dömdas ställe. Det kostade honom livet och gudsövergivenerhet för att vi skulle slippa denna fasansfulla erfarenheten. Istället för förbannelsen fick vi välsignelsen. Därför behöver vi inte gå förlorade i helvetet, som tillreddes för djävulen och hans änglar. Kristus har tagit domen på sig och vi går fria. Den som tror det ska veta att han kommer inte under någon dom utan har övergått från döden till livet.* Det svaret måste själavården ge åt den frågande, ett svar som är både färdigt och sant. Boken *Efter Detta* ville inte ge alltför färdiga svar, men Jesu rop från korset vittnar om ett helt färdigställt verk. ”Det är fullbordat!” Att lära så är inte högmöd, det är att ge Gud äran.

AS

Gåvoredovisning

aug.-okt. 2011

Till Stiftelsen Biblicum

Öyvind Edvardsen 300 NOK, Christian & Johanna Ahlskog,
Finland 60 EUR, Anna-Lisa o. Ove Bengtsson, Örkelljunga
200, Anonym 1000, Luth Immanuelsförsamlingen 1 000,
Thomas Wahlgren 3 000, Hendrik Landgraf, Berlin 1 500.

Gåvor med anledning av redaktörens 70-årsdag:

Elisabet & Torsten Carlsson, Uppsala 500, Bill Gunnarsson,
Ljungby 1 000, Ulla Petersson, Ljungby 700, Turid Welde,
Håvik 1 000 NOK.

*Varmt tack! Gud är god som uppväcker så givmilda understödjare.
Gud allena äran! "HERRENS nåd är det att det inte är ute med
oss, ty det är inte slut med hans barmhärtighet" (Klag. 3:22).*

Vädjan om hjälp

• Vi vädjar till alla som förstår värdet av ett fritt bibelforskningscentrum för information och forskning att ekonomiskt stödja Stiftelsen Biblicum. Utan trogna understödjare kan Biblicum inte fullfölja sin viktiga uppgift.

Bankgiro Sverige 251-4701
DnB NOR Norge 7877.08.15400
SAMPO Finland 800017-70843747

• Hjälp oss att sprida våra böcker och småskrifter! Inte minst studerande och lärare behöver en saklig information om Bibeln och bibelforskningen, som inte tar sin utgångspunkt i förlegade bibelkritiska teorier utan noggrant presenterar *biblisk tro och historiska fakta om Bibeln*.

• Hjälp oss också att få flera understödjare och prenumeranter på vår tidskrift!

Stiftelsen Biblicum

Besöksadress:

Hantverkaregatan 8B, 341 36 Ljungby. Tel 0372/86303

Postadress:

Ordförande Alvar Svenson, Klasgatan 10, 340 14 Lagan
Tel 0372/30857. E-mail: alvarsvenson@yahoo.se

Tidskriftens expedition:

Ingvar Adriansson, Släntvägen 10, 331 35 Värnamo
Tel 0370/18217. E-mail: biblicum@bredband.net

Kontakt i Norge:

Egil Edvardsen, Solåsvn. 20, 4330 Ålgård Tel 51617540.
E-mail: egil.edvardsen@luthersk-kirke.no

Biblicums hemsida: www.biblicum.se